KRANJ, 11. MAJA 1956
LETO IX. — ŠT. 37
DIN 10.—

Glas Gorenjske

Glasilo SZDL za Gorenjsko

Izdaja: Gorenjski tisk / **Ureja:** Uredniški odbor / **Odgovorni urednik:** Slavko Beznik
Telef. uredništva 475 — uprave 190 / Tekoči račun pri Komunalni banki Kranj štev. 61-KB-1-Ž-135 / Izhaja v ponedeljek in petek / Naročnina: letna 660, polletna 300, mesečna 50 dinarjev.

LUKNJE... LUKNJE... ASFALT...

Cesta, ki se odcepi od glavne betonske ceste proti Tržiču, je v takem stanju, da bi bilo bolje, če bi vozili kar po travnikih. Pretrese te prav do obisti. Sedaj kaže, da bo bolje.

Ustavili smo se pri cestnem valjarju, katerega upravlja Franc Bevčič iz Ljubljane že 35 let. Dejal je, da bodo cesto končno le popravili in jo letos celo asfaltirali vse do Tržiča. Upajmo...

Sedaj so že v Žejah.

Pred sprejetjem družbenega načrta Okrajnega ljudskega odbora v Kranju

Nadvse živahno delo v komisijah

Priprave družbenega načrta za letošnje leto so bile obsežne in temeljite

Podoba je, da se okrajni ljudski odbor še nobeno leto doslej ni tako podrobno pečal z družbenim načrtom kot letos. Vse priprave, študij in analize, so bile dodobra prerešetane in šele na podlagi pripomb zajete v osnutku predloga družbenega načrta.

Od vsega začetka so se vrstili najprej sestanki z vsemi podjetji in gospodarskimi organizacijami na Gorenjskem. Nato so se ti podatki uredili v Zavodu za planiranje. O tem prvem, grobem osnutku je nadalje razpravljal Svet za gospodarstvo in dal svoje pripombe. Družbeni načrt v tej obliki so nato obravnavali vsi Občinski ljudski odbori, gospodarske zbornice ter podjetja in gospodarske organizacije. Nanj so dali svoje pripombe in predloge. O teh pripombah in predlogih je zopet razpravljal Svet za gospodarstvo in končno še komisija za gospodarstvo Okrajnega zbora in Zbora proizvajalcev, ki bodo dokončno sestavili osnutek družbenega načrta za letošnje leto, o katerem bodo razpravljali odborniki okrajnega ljudskega odbora v ponedeljek na svojem zasedanju.

O vsem tem obsežnem delu in o pripravah za letošnji družbeni plan je naš sodelavec zaprosil predsednike nekaterih komisij OLO, naj mu odgovore na nekaj vprašanj.

Stane Mrhar, predsednik proračunske komisije

»Sredstva so v letošnjem letu omejena iz razumljivih razlogov. Zato je tudi proračun zelo utesnjen,« je dejal tovariš Mrhar. **Prav zaradi tega pa je potrebna v letošnjem letu izredna proračunska disciplina, ki se zlasti odraža v tem, da bodo vse organizacije oziroma Občinski ljudski odbori uporabili sredstva iz proračuna le za tiste namene, za katere so določena. Na povišanje proračunov nikakor ne moremo misliti.**

Iz okrajnega proračuna, ki znaša 420 milijonov dinarjev, bo dobila občina Žiri 6 milijonov dinarjev dotacije. Občinski proračuni pa bodo znašali 767 milijonov dinarjev.«

Na vprašanje, koliko sredstev iz proračuna je namenjenih za negospodarske investicije, je tovariš Mrhar odgovoril: **Iz okrajnega proračuna bo uporabljeno za negospodarske investicije 17 milijonov dinarjev, medtem ko bodo v občinah to določili po-**

STANE MRHAR

zneje, ob sprejemanju občinskih družbenih načrtov.

Zelo pereč problem, ki se je venomer pojavljal v razpravi o proračunu, so šole in telesna vzgoja. Kljub velikim potrebam na tem področju pa žal ne bo moč ustreči oziroma izpolniti vseh želja zlasti za učila v šolah, kajti sredstva so, kot rečeno, zelo omejena.

Metod Rotar, predsednik komisije za gospodarstvo Zbora proizvajalcev

Na vprašanje, kaj je ugotovila komisija za gospodarstvo Zbora proizvajalcev o osnutku letošnjega družbenega plana, je tovariš **Metod Rotar** odgovoril:

»Okrajni družbeni plan je povsem vzklajen z republiškim družbenim planom, vendar so bili odborniki v naši komisiji mnenja, naj bi se družbeni plani sprejemali najpozneje decembra za naslednje leto. S tem bi bilo moč v marsičem preprečiti nekatere slabe posledice, ki se sicer kažejo.

Komisija je podrobno in temeljito razpravljala o gospodarstvu na področju vse Gorenjske, zlasti o razvoju v preteklem letu. Iz te obširne razprave je komisija dala tudi dve pripombi:

1. Inštrument, ki določa sklad za samostojno razpolaganje gostinskih podjetij, naj bi se bolj prilegal zveznim predpisom, tako da bi bila zagotovljena gostinskim podjetjem sredstva za samostojno razpolaganje od določenega odstotka od prometa.

2. Razpravljali smo tudi o turizmu in gostinstvu nasploh na

(Nadaljevanje na 2. strani)

Želje in pritožbe volivcev

Z zborov volivcev v občini Tržič

Zbori volivcev v občini Tržič so bili tokrat prav dobro obiskani in tudi razprave so bile stvarne. Na njih se vedno ponavljajo vprašanja v zvezi s stanovanji, ker je ta problem v občini še posebno pereč. Volivci ugotavljajo, da stanovanjska skupnost nima sredstev, da bi v redu vzdrževala hiše in izvrševala najpotrebnejša popravila. Želijo, da se hiše vrnejo tržiškim tovarnam, ki imajo več sredstev in možnosti za njihovo vzdrževanje.

Drugi največji problem v Tržiču je preskrba prebivalstva s kruhom. Gotovo se podjetje Pekarija trudi, da zadosti potrebam, toda dela ne zmaguje niti kvantitetno niti kvalitetno. Pred prvomajskimi prazniki je spet sredi dneva zmanjkalo kruha in ljudje, ki imajo po ure daleč domov, so čakali na novo peko do poznega popoldneva. V Tržiču sta za kruh samo dve prodajalni, pred vojno pa jih je bilo 7 oziroma 9. Pekarija bo morala to vprašanje nujno rešiti.

Tudi glede javne snage so volivci dajali številne pripombe. Malomarni ljudje odlagajo smeti kamorkoli. V Tržiču je nadalje velik tovorni promet in vozila dvigajo prah, zato volivci želijo tlakovane ceste. V več četrtih so tudi poudarjali nujnost ustanovitve mlečne restavracije. Za uresničitev tega načrta ovira občino to, da nima lokala. Zasebniki imajo najete lokale v hišah splošnega ljudskega premoženja, medtem ko občina zaradi tega ne more otvoriti niti najbolj nujnih, čeprav bi bili ti v korist skupnosti.

Volivci so tudi zahtevali odstranitev lesenih šup ob Kolodvorski, Proletarski cesti in drugod. Take šupe v mesto res ne spadajo. Ljudje tudi niso bili zadovoljni z deli, ki so jih nekatera podjetja izvršila na novih mestnih stanovanjskih hišah, saj so za okna in vrata uporabila premalo suh les. Grajali so projektanta, ki je napravil shrambe brez možnosti zračenja, tako da v njih shranjene stvari plesnijo. Dalje so volivci zahtevali, naj občina odpre novo pot preko vrta Slavice Janežičeve v Tržiču in priporoči Društvu prijateljev mladine, da v Mladinskem domu otvori šahovsko igralnico in javno čitalnico. Skoraj na vseh zborih volivcev so zahtevali ukrepe proti otrokom, ki s pračami delajo škodo na oknih, strehah ter brzojavnih izolatorjih. Starši bodo kazensko in materialno odgovarjali za škodo, ki jo povzročajo otroci.

Na zborih volivcev po vaseh so razpravljali o gozdnih taksah, davku na vprežno živino in stroje. Skoraj vsi kmetje imajo ročne mlatilnice, ki so stale okoli 20.000 dinarjev in v treh letih bi že skoraj s samim davkom plačali polno vrednost strojev. Zato smatrajo, da je tak davek umesten za nižinske kmetovalce, ki pridelujejo več žita, ne pa zagorske kmete, ki ga pridelajo le par mernikov. Tudi smatrajo, da ne bodo dobili toliko za les, da bi se sekanje izplačalo, čeprav nekateri tržiški kmetje z izjemo nekaj vasi živijo le od prodaje lesa. Živahne so bile razprave o

(Nadaljevanje na 2. strani)

Nov občinski odbor SZDL v Tržiču

V ponedeljek se je konstituiral v Tržiču nov odbor SZDL. Za predsednika je bil izvoljen **Rudi Hrovatič**, za sekretarja **Jože Roblek**, za blagajnika Milena Brezar. Hkrati je bil izvoljen tudi sekretariat ObO SZDL, v katerem so Rudi Hrovatič, Lovro Cerar, Stane Bodljaj, Jože Roblek, Jože Šparovec, Marija Karo in Jože Mokorel.

Novi odbor si je zastavil smernice za bodoče delo in sklenil, da bo sodeloval pri vseh gospodarskih in političnih nalogah ter pri krepitvi delavskega samoupravljanja v tržiških podjetjih. Odbor bo posvečal tudi v bodoče več skrbi razvoju zadružništva. **J. V.**

PREDSEDNIK TITO V FRANCIJI

Parižani so priredili Titu enega najveličastnejših sprejemov, kar jih je bil kdaj deležen poglavar tuje države

V ponedeljek dopoldne je prispel v Pariz predsednik Federativne ljudske republike Jugoslavije Josip Broz-Tito. Francijo je obiskal na osebno povabilo predsednika Francoske republike René Cotyja. Vsa svetovna javnost ocenjuje obisk kot pomemben prispevek h krepitvi medsebojnih odnosov in izglajevanju razlik med Vzhodom in Zahodom.

Na pariški železniški postaji Bois de Boulogne — ki je namenjena izključno za sprejem visokih gostov — je sprejel predsednika Tita, njegovo soprogo in ostalo uradno spremstvo, predsednik Francoske republike René Coty. Sprejemu so prisostvovali ministrski predsednik Guy Mollet, zunanji minisetr Christian Pineau in drugi visoki državniki. Ob poti z železniške postaje do Elizejske palače — kjer je v prvem nadstropju urejena rezidenca za predsednika Tita — je na tisoče Parižanov pripravilo našemu predsedniku nadvse prisrčen sprejem. Pariz je bil ves v zelenju in v jugoslovanskih ter francoskih zastavah. Na čast predsednika Tita je bil prvo noč Pariz slavnostno osvetljen. Tudi časopisi so posvetili ogromno prostora natančnim opisom o sprejemu, še posebej pa so posvetili cele strani opisu osebnosti maršala Tita. Vsi očividci so soglasni, da je predsedniku Titu priredilo prebivalstvo Pariza enega najprisrčnejših in najveličastnejših sprejemov, kar jih je kdajkoli priredilo kakemu tujemu državniku.

Takoj po prihodu v Pariz je predsednik Tito s spremstvom odšel k Slavoloku zmage in položil na grob neznanega vojaka velik venec rdečega, belega in modrega cvetja. Pred odhodom se je vpisal v zlato knjigo obiskovalcev Slavoloka.

Ob povratku v Elizejsko palačo je priredil predsednik René Coty intimno kosilo, na katerega je povabil predsednika Tita, njegovo soprogo in člane uradnega spremstva predsednika republike: Koča Popovića, Jožeta Vilfana, Slavena Smodlaka in dr. Aleša Beblerja. Po kosilu sta se oba predsednika umaknila v mali salon in začela francosko-jugoslovanske politične razgovore.

Popoldne je predsednik Tito sprejel v Elizejski palači šefe tujih diplomatskih predstavništev, zvečer pa je bil na slovesnem sprejemu, ki ga je priredil njemu na čast predsednik Francoske republike. Na sprejemu sta oba predsednika izmenjala zdravici, v katerih sta izrazila močno privrženost miru in medsebojnemu sodelovanju ter poudarila globoke zgodovinske prijateljske vezi, ki vežejo narode obeh držav.

Drugi dan državniškega obiska je predsednik Tito obiskal pariški magistrat, kjer ga je sprejel predsednik pariškega mestnega sveta in druge ugledne osebnosti pariškega javnega in političnega življenja. Tudi ta dan je potekel v znamenju velikih manifestacij Parižanov za francosko-jugoslovansko prijateljstvo in mednarodno sodelovanje. Ta dan so se po slovesnem kosilu, ki ga je priredil v čast predsedniku Titu mestni svet, začeli tudi uradni francosko-jugoslovanski razgovori. Zvečer pa je predsednik Tito s soprogo priredil v prostorih jugoslovanskega veleposlaništva svečano večerjo na čast predsednika Francoske republike René Cotyja.

Predsednik Tito in predsednik Coty v razgovoru

V sredo je predsednik republike ogledal srednjeveški dvorec v Versaillesu in nato tovarno vojnih letal »Dassault«.

Nadaljnji program bivanja predsednika republike v Franciji predvideva, da bo v četrtek maršal Tito prisostvoval vajam francoskih čet, nato pa se bo vrnil v Pariz, kjer bo njemu v čast prirejena večerja v zunanjem ministrstvu. V petek se bodo nadaljevali politični razgovori, isti dan pa si bo predsednik Tito ogledal tudi institut za atomske raziskave v Ceaclu.

V petek zvečer bo predsednik republike zapustil Pariz, na poti v domovino pa se bo bržčas ustavil v Mont Dragonu, kjer si bo ogledal moderne hidroelektrične naprave.

Obisk predsednika Tita v Franciji bo nedvomno prinesel pozitivne rezultate. Že po prvih političnih razgovorih je predsednik francoske vlade Guy Mollet izjavil, **»da je bila izmenjava misli s predsednikom Titom koristna in da so v vsakem primeru razgovori potekali v nadvse prisrčnem vzdušju ter duhu prijateljstva in vzajemnega razumevanja.«**

Odlikovali so delavce za Praznik dela

V ponedeljek je bila v stavbi Občinskega ljudskega odbora v Tržiču prisrčna svečanost. Predsednik občine Lovro Cerar je izročil »Orden dela III. stopnje« Stefanu Zaplotniku, upravniku Remontnega podjetja v Tržiču in prav tako predilničarju Francetu Hafnerju ter kosarju Vinku Tomazinu. »Medalje dela« so prejeli Nežka Likar predilničarka, kosar Franc Zaletel in Jože Gros, čevljar iz tovarne »Peko«.

Čestitkam in priznanju odlikovancem se tudi mi iskreno pridružujemo.

J. V.

TE DNI PO SVETU

Ta teden je bilo v Parizu končano dvodnevno zasedanje Sveta Atlantske zveze. V poročilu ob zaključku zasedanja je rečeno, da je »napočil čas in da je v prid članicam Zveze, da aktivno prouče nadaljnje ukrepe za učinkovitejši napredek svojih skupnih koristi.« Na zasedanju so se sporazumeli, da bo poseben odbor treh ministrov proučil pota in načine za izboljšanje in razširjenje sodelovanja dežel Atlantske zveze na nevojaških področjih in za razvijanje večje enotnosti med njimi. V poročilu je tudi rečeno, da kolikor ima sovjetska politika koeksistence za posledico »popuščanje napetosti in priznanje, da vojna ni neizogibna, jo atlantske dežele pozdravljajo, ker so vse podpirale to zamisel.«

Dvodnevno zasedanje ministrov Atlantske zveze je torej potrdilo domneve glede nadaljnje usmeritve politike tega pakta, ki se je v zvezi z naraščanjem teženj držav članic začela razširjati iz izključno vojaškega pakta na področje splošnega sodelovanja med državami — članicami.

Iz Alžira javljajo, da je generalni rezident Lacoste zahteval nova vojaška pojačanja, da bi dokončno vzpostavil red v deželi in s tem ustvaril pogoje za pravilno rešitev alžirskega vprašanja v okviru Francoske unije. Cenijo, da je že doslej v Alžiru preko 330.000 francoskih vojakov. Zanimivo za oceno nove francoske politike v Alžiru je dejstvo, da je francoski generalni rezident začel ostro kampanjo proti vsem desničarskim francoskim kolonistom, ki še nadalje hočejo deliti prebivalstvo Alžira v dva tabora: Francoze in domačine. Ob nedavnih demonstracijah kolonistov proti vladni politiki je ukazal generalni rezident izgnati vse prenapete koloniste.

V Grčiji je vzbudila vest, da je ciprski guverner Harding zavrnil prošnjo za pomilostitev grškega patriota Mihela Karolisa in še nekega ciprskega Grka veliko ogorčenje. V Atenah so bile v sredo hude demonstracije, v katerih so demonstrantje zahtevali preklic smrtne obsodbe nad grškima patriotoma. Zvedelo se je, da je isti dan o tem razgovarjal tudi grški zunanji minister z britanskim odpravnikom poslov v Atenah.

V Avstriji so končane vse priprave za nedeljske volitve. To nedeljo bodo namreč v Avstriji prve volitve po osvoboditvi dežele. V 25 volilnih okrožjih bodo Avstrijci izvolili 165 poslancev. V volilne imenike je vpisanih približno 4,5 milijona volivcev. Največji stranki, ki se potegujeta za premoč v parlamentu in ki sta bili doslej v koaliciji, sta avstrijska socialistična stranka in ljudska stranka.

Pomemben sestanek preživelih borcev in aktivistov kamniške vstaje

»LJUDSTVO VAS GLOBOKO CENI«

S složnim delom lahko odstranimo vse pomanjkljivosti - Nobeno malodušje, zagrenjenost in užaljenost ni na mestu

Pred kratkim sta občinski komite ZKS Kamnik in občinski odbor ZB NOV v Kamniku na pobudo starih borcev organizirala zborovanje borcev in aktivistov, prvo po petnajstih letih, odkar se je na Kamniškem razplamtel močan ogenj ljudskega upora proti sovražnikom. Na sestanek je bilo povabljenih 43 starih borcev, občinski komite in občinski ter okrajni odbor ZB NOV.

Posvetovanja so se udeležili skoro vsi povabljeni prvoborci, med njimi Tomo Brejc, dr. Marijan Dermastja, Mitja Ribičič, Tone Šturm, Marica Brejc, Franc Avbelj, Roman Potočnik in drugi. Zborovanje, ki je trajalo 6 ur, je začel s pozdravnim govorom tov. Mirko Podbevšek, v imenu občinskega ljudskega odbora pa je pozdravil navzoče ljudski poslanec Alfred Janko. Nato je toplo pozdravljen povzel besedo organizator ljudske vstaje v kamniškem okolišu in zvezni poslanec, član CK ZKS tov. Tomo Brejc.

Tov. Brejc je v uvodu predlagal počastitev vseh padlih borcev z enominutnim molkom. Nato je kot iniciator tega sestanka poudaril, da so se stari borci zbrali na ta delovni sestanek z nalogo, da bi pričeli z zbiranjem podatkov in dokumentov o NOB tega področja. Predvsem bi bilo treba to gradivo zbrati, ga obdelati in izdati v obliki zbornika NOB. Sestanek pa je bil potreben ne samo zaradi zbiranja gradiva za zgodovino NOB, temveč tudi zato, da se nekdanji borci med seboj pomenijo. To je potrebno tembolj, ker je tudi na kamniškem področju del borcev in aktivistov v političnem delu popustil in postal pasiven.

V tem so prišli v dvorano pionirji kamniške osnovne šole ter z deklamacijami in šopki cvetja pozdravili prvoborce v imenu vse kamniške mladine. Po tem prisrčnem pozdravu je tov. Tomo Brejc govoril o nalogah naših borcev in med drugim dejal:

— Petnajst pomladi je že preteklo od tistih usodnih dni, ko sta nemški in italijanski fašizem zasedla našo deželo z namenom, da naše ljudstvo iztrebita s te zemlje. Petnajst let od dne, ko je naše politično vodstvo v prepričanju, da samo hlapčevske duše umrjejo na kolenih, svobodni ljudje pa v borbi, pozvalo vse naše ljudstvo v boj na življenje in smrt proti okupatorju. Na ta poziv je med prvimi odgovorilo ljudstvo bivšega kamniškega okraja, predvsem njegov organizirani, borbeni oddelek, člani komunistične partije Slovenije. To je bilo dejanje, ki je že šlo v zgodovino naše narodnoosvobodilne borbe

Vstaja proti okupatorju v kamniškem okraju spada torej na častno mesto v zgodovini narodnoosvobodilne borbe. Upreti se takrat med prvimi, je pomenilo nositi v sebi nadčloveško vero v zmago svobode in pravice nad mračnimi silami fašizma, ki so že gospodovale po Evropi.

Petnajst let je preteklo od takrat in deset let od dneva, ko se je naš narodnoosvobodilni boj zmagovito zaključil. Mi smo se od osvoboditve dalje večkrat videli v raznih sestankih in proslavah, ni nam pa prišlo na misel, da bi sklicali takle delovni sestanek kakršen je danes, sestanek preživelih borcev in aktivistov kamniške vstaje iz leta 1941—1942. Sklicali smo ga zato, da se po dolgem času zopet vidimo in da na tovariški način razčistimo nekatera vprašanja, ki posamezne tovariše najbolj vznemirjajo.

Mislim, da je prvo, kar moramo na tem mestu brezpogojno ugotoviti, to, da morebitni nepravilni odnosi do naših borcev niso nastali zato, ker bi nekdo to hotel, temveč zato, ker so nas druge naloge socialistične izgradnje tako zaposlile, da posameznim zaslužnim ljudem naše revolucije nismo mogli posvečati vedno tiste intimne pozornosti in skrbi, kakor bi želeli. Marsikdo je to smatral za zapostavljanje in se zaradi tega umaknil iz političnega življenja. Nihče pa ni sposoben za vse. Prav lahko se zgodi, da n. pr. dober borec nima ne veselja in ne naravnega daru za upravne posle. Ali je zato manj vreden? Ne! On je človek vreden svojega spoštovanja na vsakem delovnem mestu, dokler dostojno izpolnjuje svoje naloge kot borec in graditelj prihodnosti.

Nobeno malodušje, zagrenjenost in užaljenost ni in ne more biti na mestu in tudi nobene take pomanjkljivosti ni, ki se s složnim delom ne bi dala kolikor toliko zadovoljivo rešiti, zato pojdimo vedrih obrazov novim dogajanjem nasproti. Lanski kongres Zveze borcev Jugoslavije je s številkami dokazal, da je ljudska oblast v tem prvem desetletju dala na razpolago velike vsote denarja pomoči potrebnim partizanom in partizanskim sirotam. S 1. januarjem 1957 bosta izšla dva nova zakona o pokojninah in invalidninah, v katerih bodo borcem NOV priznane še posebne pravice.

Končno bi rekel še sledeče. Imejte tovarišice in tovariši stalno pred očmi dejstvo, da vas naše ljudstvo globoko ceni in spoštuje, toliko bolj kolikor bolj se odmikajo slavna leta našega narodno-osvobodilnega boja. Vsak nekdanji borec in aktivist naj ima pred očmi, da ne sme storiti ničesar, kar bi vzgojno slabo vplivalo na njegovo okolico in predvsem na mladino. Mislim, tovariši in tovarišice, da ta naš delovni sestanek, prvi po petnajstih letih, ni zadnji. Želim, da bi bilo naše prihodnje svidenje čimbolj uspešno — je zaključil tovariš Brejc.

Po njegovem referatu se je razvila živahna razprava, v kateri so borci izrazili stvarne predloge za zbiranje podatkov iz NOV. Vsi govorniki so poudarjali koristnost podobnih sestankov, na katerih se lahko razčistijo marsikatera vprašanja. Opozarjali so tudi na mnoge težave, ki jih imajo bivši borci v službi ali pa pri priznanju njihovih pravic. V debati so sodelovali s stvarnimi predlogi in tolmačenji skoro vsi navzoči. Ob koncu so sklenili, da se bodo spet sestali v sept. in izpopolnili dosedanje delo.

Delegacija poljskih novinarjev na Gorenjskem

V ponedeljek je bila med svojim bivanjem v Sloveniji, delegacija poljskih novinarjev na Gorenjskem. Po ogledu Bleda in spomenika talcem v Dragi pri Begunjah je delegacija prispela dopoldne v Kranj ter se več kot dve uri mudila v razgovoru z vodilnimi uslužbenci tovarne »Iskra«, nakar so si ogledali tudi samo tovarno.

Zanimali so se za poslovanje podjetja in organizacijo proizvodnega procesa, kakor tudi za delovanje vseh družbenih organizacij v podjetju.

Po obisku »Iskre« je priredil predsednik ObLO Kranj Vinko Hafner intimno kosilo, po katerem so se gostje napotili v zgradbo Občinskega ljudskega odbora, kjer jim je tovariš Vinko Hafner podrobno obrazložil mehanizem Občinskega ljudskega odbora in delovanje organov družbenega upravljanja pri ljudskem odboru.

Po razgovoru na ObLO so si gostje med potjo v Ljubljano ogledali še Zbiljsko jezero.

Nadvse živahno delo v komisijah

(Nadaljevanje s 1. strani)

Gorenjskem. In prav tako o prometu ter priporočili, da bi se zlasti prometu posvetilo več pozornosti.

Razen tega smo sprejeli na seji tudi štiri priporočila:

a) Iz sklada za gozdarstvo naj bi se zagotovila sredstva za opremo tistih gasilnih enot, ki gasijo in opravljajo preventivno službo pred gozdnimi požari.

b) Pristojni organi OLO naj pri republiških forumih načnejo problem koriščenja sredstev skladov za prosto razpolaganje podjetij.

c) Komisija je glede na davek na mali promet, ki naj bi se uvajal v občinah, mnenja, da naj se ta davek uvede s pridržkom, da ne bo šel na račun povišanja cen. Zato naj bi OLO ne potrdil nobenega takega občinskega odloka, ki ne bi vseboval tega zagotovila.

METOD ROTAR

d) Stanovanjski prispevek iz naslova pokojnin naj se uredi tako, da bodo občine deležne vsaj dela teh sredstev. Prav tako naj bi bile občine deležne dela sredstev, ki se ostvarjajo na njihovem področju pri železnici in PTT.

Reči moram, je dejal tovariš Rotar, **da so se odborniki izredno zanimali in živahno sodelovali v razpravah o letošnjem družbenem planu, tako da lahko že v tem oziru zabeležimo znaten korak naprej v odnosu na prejšnja leta.**

Želje in pritožbe volivcev

(Nadaljevanje s 1. strani)

škropljenju sadnega drevja. Predel Žiganja vas — Kovor — Leše je okužen po sadnih škodljivcih in prav v Kovorju se škropljenja najbolj branijo, češ da škropivo škoduje zdravju, drevju ter pticam pevkam. Sadjerejci zahtevajo, naj tovarne spet začno izdelovati »Arborin«.

Mnogo se je na zborih govorilo tudi o socialno zdravstvenem zavarovanju kmečkega prebivalstva. Tržič ima le dva zdravnika, ki sta z delom preobremenjena. Manjka tudi zobozdravnikov. Kovorjani so vzeli na znanje poročilo občinskega zastopnika, da je izdelava programskega projekta za novi vodovod Kovor — Naklo že v delu in da si stroške delita občina Kranj in Tržič. Seveda pa bodo prispevali zraven tudi koristniki novega vodovoda. Prebivalci Kovorja vztrajno zahtevajo tudi uvedbo avtobusne proge preko Kovorja. Izgovor zaradi preozke ceste odklanjajo, češ, da vsak dan vozijo po teh cestah težki kamioni že več let brez najmanjše nesreče. V Podljubelju, Lešah, Palovčah ter Jelendolu se je razprava omejila na elektrifikacijo, ki jo namerava občina Tržič v kratkem dokončati, v kolikor bodo seveda na razpolago sredstva.

Volivci so razpravljali še o mnogih lokalnih zadevah, o potih, mostovih, kanalizaciji itd. Na vseh zborih so bili tudi izvoljeni potrošniški sveti. Razprave so bile prav zanimive in koristnejše kot si to predstavljajo nekateri posamezniki. Občinski ljudski odbor izve na ta način za želje in pritožbe volivcev ter jih po možnosti upošteva, volivci pa izvedo za vzroke raznih ukrepov, da jih pravilno tolmačijo.

J. P.

14. seja ObLO Jesenice

Jesenice, 10. maja.

Danes bo 14. seja Občinskega ljudskega odbora Jesenice, na kateri bo podano obširno poročilo o delu in problemih postaj Ljudske milice, ki delujejo na območju jeseniške občine. Ponovno bodo razpravljali o Odloku o razglasitvi občinskega in krajevnih praznikov ljudske vstaje na območju občine Jesenice, razpravljali o predlogih zborov volivcev, spremembi pravilnika o dopolnilnih plačah Klavnice Jesenice, o potrditvi pravil Rešilne postaje Jesenice in imenovanju njegovega upravnega odbora t

Največ nesreč zaradi slabe organizacije dela

Vsak 10. zavarovanec v okraju se je ponesrečil pri delu - Podjetja so odgovorna, da so varnostne naprave v redu in da so delavci seznanjeni z zaščitnimi ukrepi

Nikjer se ni po vojni industrija tako naglo razvijala kot v Jugoslaviji. Z njenim razvojem se povečuje proizvodnja, raste število zaposlenih, istočasno pa tudi narašča število nesreč pri delu, ki jim skoraj nihče ni posvetil pozornosti razen tistih, ki se poklicno bavijo s preprečevanjem nesreč pri delu, to je Sanitarna inšpekcija — oddelek za higieno dela in Inšpekcija dela. Storilnost dela in proizvodnjo bomo povečali tudi z zmanjšanjem števila nesreč in obolenj. To bomo dosegli z izboljšanjem organizacije dela in delovnih pogojev. Obolelost v nekaterih podjetjih na Gorenjskem presega povprečje Slovenije. (Povprečje v Sloveniji je 4%). Podjetje ne bi smelo gledati samo na dobiček, ampak tudi na razpoloženje in zadovoljstvo zaposlenih, ki največkrat izvira iz zdravja.

Na območju sedanjega okraja Kranj je bilo leta 1955 4142 nesreč pri delu. Zaradi tega je bilo izgubljenih 74.185 delovnih dni. Povprečno je vsak ponesrečenec boloval 18 dni. Če vzamemo, da je v kranjskem okraju 42.718 zavarovancev, potem je vsak 10. zavarovanec iskal zdravniško pomoč zaradi nesreče pri delu. Iz teh podatkov je razvidno, da moramo vzeti tovrstne nesreče kot resen družbeni problem, ker ne trpi pri tem samo ponesrečenec sam, ampak je oškodovana vsa skupnost.

Analiza prijav nesreč nam pokaže, da niso bile nesreče povzročene zgolj zaradi slabe organizacije dela in podedovanih zaostalih naprav, ampak tudi iz malomarnosti, neznanja in neurejenih delavskih prostorov. Pogosto pa je kriv nesreče ponesrečenec sam. Med osebnimi faktorji, ki so povzročitelji nezgod, je v prvi vrsti pomanjkanje poklicne izvežbanosti, nepoznavanje nevarnosti, kršenje delovne discipline, kot n. pr. odstranitev zaščitnih naprav, neupoštevanje odrejenih zaščitnih mer in osebnih zaščitnih sredstev. Na drugem mestu so razne lastnosti značaja telesne in duševne napake, n. pr. defekten vid, starostna izčrpanost, raztresenost pri delu, preziranje nevarnosti in podobno. Verjetno so krivi nesreč pri delu še drugi osebni činitelji, t. j. akutne in kronične bolezni, dalje utrujenost zaradi prehitrega tempa dela ali nezadostnega počitka v prostem času (delo izven podjetja), slabe stanovanjske razmere, nepravilna in nezadostna prehrana, razburjenost in osebni odnos delavca do dela. Mnogi delodajalci »prijave nesreč« slabo in nepopolno izpolnjujejo in ker ni podatkov, se tudi ni mogoče boriti proti tistim činiteljem, ki so vzrok nesrečam.

Ugotavljanje odgovornosti za nesreče je kljub obstoječim predpisom še vedno kočljivo. Po mnenju podjetja ali organov upravljanja je običajno kriv za nesrečo le prizadeti delavec sam, skoraj nikdar pa podjetje zaradi slabih delovnih pogojev ali organizacije dela. Direktor, tehnični in mojstri podjetja niso odgovorni samo za pravilno organizacijo dela, ampak tudi za nesreče pri delu. Mojstrova ali preddelavčeva skrb je, da so urejene varnostne naprave pri strojih, da dosledno uporabljajo osebna zaščitna sredstva, da se podrejeni, posebno novinci, poučijo o zaščitnih ukrepih pri delu, četudi izgube nekaj dni za ta poduk.

Večja podjetja bi morala zaposliti varnostnega tehnika, ki bi se bavil predvsem s higiensko-tehnično zaščito v podjetju. Varnostni tehnik je lahko sposoben mojster, tehnik ali delavec z daljšo prakso, ki pozna ves proces dela v podjetju.

Po zgledu drugih držav smo tudi pri nas začeli ustanavljati komisije za higiensko-tehnično zaščito v podjetjih. Marsikje so bile te komisije samo na papirju. Komisija si mora pridobiti ugled in določene pravice, o svojem delu pa bi morala poročati delavskemu svetu, ki mora o njenih problemih razpravljati na svojem zasedanju. Tem komisijam bo v veliko pomoč komisija higiensko-tehnične zaščite za Gorenjsko, ki jo je imenoval Izvršni odbor Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Kranju. Ta bo nabavila vse potrebne instrumente za ugotavljanje škodljivosti delovnih pogojev (mikroklime) v delovnih prostorih. Okrajna komisija bo sistematsko ugotavljala vzroke pogostih obolenj in nesreč pri delu. Temeljito bo proučila vsak posamezen primer, sumljive in težje nesreče pa si bo ogledala na mestu samem. Ne bo se dopuščalo, da bi se krivci nesreč, ki so bile povzročene iz malomarnosti s preziranjem nevarnosti, kršenjem delovne discipline in podobno — izmaknili kazni, vse breme pa bi nosila skupnost.

Okrajna sanitarna inšpekcija
G. Z.

V Žireh so ustanovili sekcijo mladih zadružnikov

Preteklo nedeljo so pri kmetijski zadrugi Žiri ustanovili sekcijo mladih zadružnikov. Ustanovnemu sestanku je prisostvovalo 25 kmečkih fantov in deklet iz celotnega področja žirovske zadruge, predsednik in upravnik kmetijske zadruge in zastopnika mladine iz Kranja. Po uvodnem referatu in razpravi so sprejeli načrt dela, ki sloni na programu celotne kmetijske zadruge. Zadruga bo sekciji mladih zadružnikov pomagala v vseh pogledih, mlade zadružnike pa bo poleg njihovega programa vključila v svoje gospodarske odseke (živinorejski, strojni itd.) in jih tam učila gospodariti.

Sekcija mladih zadružnikov v Žireh je hkrati 25 sekcija na Gorenjskem. Te organizacije so se začele ustanavljati v začetku leta. Za ustanavljanje je dal pobudo Okrajni komite mladine in okrajna zadružna zveza. Nekatere sekcije že zelo dobro delujejo, medtem ko so se druge šele sedaj ustanovile. Cilj te nove organizacije je, da se kmečka mladina gospodarsko in strokovno izobražuje preko raznih predavanj, krožkov, izletov, poizkusov semenskih trav, žit, krompirja, raznih praktičnih vaj iz sadjarstva, živinoreje, zbiranja vzorcev za analizo zemlje itd. Sekcijam mladih zadružnikov bodo v strokovnem pogledu pomagali kmetijski strokovnjaki, finančno pa jih bodo podprle kmetijske zadruge. Pri OZZ Kranj je poseben odbor, sestavljen iz kmetijskih in drugih strokovnjakov, ki si prizadeva, da bi sekcijam čimbolj pomagal pri njihovem delu. Tudi društvo kmetijskih inženirjev in tehnikov se zaveda, kakšnega pomena so sekcije mladih zadružnikov, zato je sprejelo sklep, da bo sekcijam pomagalo v vseh pogledih. Zaželjeno je, da tudi ostale KZ čimprej ustanovijo sekcije mladih zadružnikov.

(aj)

GORENJSKI ZADRUŽNIK

KZ Radovljica je dobro gospodarila

Nedavni občni zbor KZ Radovljica je pokazal precejšen napredek v zadnjem letu. Zadruga je ostvarila 1,109.000 dinarjev denarnih sredstev, ki jih je namenila nadaljnjemu pospeševanju kmetijstva in živinoreje. Gmotno bo podprla posamezne sekcije, ki jih je v okviru zadruge kar 6. Pred kratkim so ustanovili še sekcijo žena-zadružnic. Važno vlogo je v zadnjem letu odigral hranilno kreditni odsek, ki je v svoj krog privabil že 230 vlagateljev. Ti imajo za 4,200.000 dinarjev vlog. Med vlagatelji so tudi nečlani.

Zadruga ima svoj sadovnjak s 175 mladimi drevesci. Skrbno ga oskrbuje sadjarski odsek, ki je drevesca pravočasno očistil in oškropil. Ta odsek je tudi skrbel za škropljenje sadja po vaseh. Delo so opravljale posebne ekipe, ki so poškropile nad 1450 dreves.

Odkar je izšla nova uredba o odkupu klavne živine, je KZ odkupila že 33 odraslih goved, 23 telet ter nekaj prašičev. Ves odkup je potekal brez posrednikov in radovljiška zadruga je v tem pogledu na prvem mestu.

Na občnem zboru so obravnavali tudi možnost združitve KZ Lesce z radovljiško. O pomenu in važnosti te združitve sta govorila člana OZZ Kranj Albin Fustrle in ing. Šušteršičeva. Sklenili so, da bodo to možnost proučili na prihodnjem polletnem občnem zboru v jeseni. Med tem časom pa bosta upravna odbora obeh omenjenih zadrug pripravila vse potrebno za združitev, ki bo nedvomno velikega gospodarskega pomena.

V novi 11-članski upravni odbor je bilo izvoljenih tudi nekaj mladincev, kmečkih sinov, ki bodo poskrbeli, da bo čimprej ustanovljena sekcija mladih zadružnikov. Zadruga jo bo gmotno in materialno znatno podprla. V upravnem odboru KZ je tudi voditeljica sekcije žena-zadružnic Cirila Prešern.

C. Zupan

Po občnem zboru KZ Podljubelj

4 milijone za dograditev doma

Občnega zbora KZ Podljubelj se je udeležilo 70% članov. Po izvolitvi delovnega predsedstva, volilne in kandidacijske komisije ter zapisnikarja je podal predsednik zadruge tov. Meglič izčrpno poročilo o delu zadruge v preteklem letu. Iz poročila je bilo razvidno predvsem dobro delo živinorejskega in kmetijskega odseka in nekoliko slabše delo sadjarskega odseka. Najbolj pereče vprašanje pa je gradnja njihovega zadružnega doma, ker zadruga nima svojih prostorov. Tov. predsednik je v svojem poročilu navedel, da je bila gradnja že večkrat odložena zaradi objektivnih razlogov, vendar pa bi bilo potrebnih še 5 milijonov dinarjev za dograditev doma v surovem stanju. Najvažnejša dejavnost KZ je gozdno-lesni odsek, ki je z odkupom in prodajo lesa zadrugo finančno doslej najbolj okrepil!

Poročilu predsednika je sledilo poročilo kmetijsko-živinorejskega odseka, ki je bilo zelo dobro in je bila iz njega razvidna velika zainteresiranost članov zadruge za živinorejo. Zadruga je imela pod kontrolo 36 krav, ki imajo vse preko 3000 l mleka s 4.2% tolšče, dočim imajo vse molznice povprečno preko 2500 l mleka letno. Poleg dobro organizirane kontrole je ta odsek priredil v preteklem letu živinorejsko razstavo, na kateri je bilo razstavljenih 77 glav goveji. Razstava je dobro uspela ter močno dvignila zanimanje živinorejcev za rejo plem. živine. Dvigniti bo potrebno ovčerejo, zboljšati krmo in planine. Organizirali so akcijo za zatiranje ogrčavosti, ki je dobro uspela. Imeli so tudi predavanje o kužnih boleznih. Poljedelstvo je postranska dejavnost, vendar bodo tudi temu posvetili več pozornosti.

Poročilo o delu sadjarskega odseka je bilo skromnejše. Škropili so drevje z lastnimi škropili, pri tem je bil zelo požrtvovalen škropilec. Vse drevje so zadružniki očistili in odsek je napravil popis vsega sadnega drevja ter naročil sadne sadike. Med zadružniki je še dokaj dobrih sadjarjev, ki se tudi zanimajo za to panogo kmetijstva, dočim jih je nekaj, ki so zelo nezainteresirani in ne puste drevja škropiti. Na področju zadruge je 130 kužnih dreves. Škropljenje se sedaj dobro izvaja. Pripravljena so semena jabolk in hrušk, ki bodo potrebna za razširitev in obnovo drevesnice.

Po poročilih knjigovodje in revizijske komisije je sledila razgibana diskusija. Zadružniki so govorili največ o regresiranju umetnih gnojil, o ceni lesa ter stanja v njihovi trgovini. Ustanovili so zvezo žena zadružnic, ki so na občnem zboru živahno razpravljale o tečajih, ki jih bodo organizirale! O splošnem gospodarskem položaju s posebnim ozirom na občino Tržič je zadružnikom govoril predsednik ObLO Tržič tov. Cerar Lovro.

Plan pospeševanja za l. 1956 je bil v celoti sprejet. Za dograditev gospodarskega doma so zadružniki sklenili najeti posojilo v višini 4 milijonov din. Izvoljena sta bila nato nov upravni in nadzorni odbor, v katerega so bili izvoljeni najdelavnejši in napredni zadružniki.

KZ Trebija včeraj in jutri

V zadnjih dneh aprila so zadružniki KZ Trebija pregledali svoje delo in uspehe ter neuspehe v lanskem letu. Zadruga v Trebiji je pokazala, da ima pogoje za svoj obstoj. Uspehi, ki jih je dosegla, kažejo, da ima tudi zgornji del Poljanske doline že svoje mesto v naprednem kmetijstvu. Poljedelski odsek zadruge je dosegel lani na Gorenjskem kmetijskem tednu prvo mesto in dobil posebno priznanje OZZ, posamezni kmetovalci pa tudi nagrade in priznanja za razstavljene pridelke in delo v pospeševalnih odsekih.

Zadružniki so pridelali okoli 2 vagona odličnega semenskega krompirja in precej kvalitetnega ovsa, pa tudi nekaj deteljnih in travnih semen. Tudi gnojil so porabili polovico več kot prejšnja leta. Škoda, da zadružniki, ki so skoraj polnoštevilno prišli na občni zbor, niso slišali poročil posameznih odsekov, zlasti poljedelskega, živinorejskega in sadjarskega.

Še daleč niso izčrpane vse možnosti, ki jih imajo zadružniki za boljše delo v kmetijstvu in za večji pridelek. Narava je sama sicer bolj skopa v tem hribovitem področju KZ Trebija, zato pa morajo zadružniki tem hitreje izkoristiti vse tiste pridobitve, ki jim jih kmetijska znanost nudi. Zato je čudno, da se zadružniki sami niso bolj zanimali za razna strokovna predavanja. Razumljivo pa je zato, da zadružniki zahtevajo več subvencij za najrazličnejše investicije v kmetijstvu. Morali bi graditi več gnojnih jam in nekaj silosov. Zadruga bi potrebovala tudi razne stroje, ki bi olajšali delo v bregovih, kamor prevečkrat vlačijo ljudje težka bremena. Zato bi bilo prav, da bi se kmetje več pogovorili o semenskem krompirju, ki bo postal zanje eden od glavnih virov stalnega zaslužka. Primerna klima v teh višinskih predelih je predpogoj za pridobivanje odličnega semenskega krompirja. Več in boljša krma je potrebna za izboljšanje v reji živine. Če pa hočejo imeti sadjarji kaj več od svojih dreves, bodo morali drugače gledati in začeti skrbeti za čiščenje in škropljenje drevja.

Ena stvar je, ki spravlja zadružnike v slabo luč. Svoje obveznosti in dolgove do zadruge neradi poravnajo, po drugi strani pa tudi sama zadruga ni preveč hitra z izplačilom za prodane pridelke. To je posledica nepravilnega trošenja skladov, ki izvira iz velikih izdatkov v zvezi z gradnjo zadružnega doma.

Čistega dohodja je imela zadruga v preteklem letu 1 milijon 315.000 din. Za pospeševanje kmetijstva so namenili 210.000 in to le od sredstev, ki jih odstopi OLO. Za razdelitev je ostalo 210.000 din, večina tega zneska je bila odvedena na obratni sklad.

ing. M. G.

Gnojenje s tekočimi gnojili

Zadnja leta se pri nas vedno bolj uvaja gnojenje sadnega drevja s tekočimi umetnimi gnojili. S takim načinom gnojenja smo dosegli že lepe uspehe. Tekoča umetna gnojila imajo to prednost, da neposredno učinkujejo na korenine, s čimer dosežemo neprekinjeno rodnost sadnega drevja in s tem seveda tudi večji donos sadovnjaka. Uspehi so se pokazali zlasti pri jablanah in hruškah. Drevesa, ki so rodila vsako drugo leto, zdaj rode vsako leto. Če upoštevamo, da so nekatera drevesa rodila celo v večjih presledkih kot vsako drugo leto, je uspeh tem večji. Slaba rodnost je zapažena zlasti pri starejših drevesih, ki imajo slabo rast. Gnojenje s tekočimi gnojili za drevje pomlaja, mu daje večjo moč in rast ter ga tako usposobi za redno letno rodnost. Zato bi priporočili vsem sadjarjem, da bi v čimvečji meri uvajali ta način gnojenja sadnega drevja, ki ima pred gnojenjem s suhimi gnojili vsekakor veliko prednost in bodočnost.

Iz izkušenj pri poizkusih v sadovnjaku državne drevesnice v Podbrezjah na Gorenjskem navajamo zaradi uporabe za sadjarje o tem gnojenju tudi nekaj podatkov.

Za tekoče gnojenje uporabimo 3 vrste gnojil: superfosfat, nitromonkal ter kalijevo sol.

Nekaj ur pred gnojenjem raztopimo, najbolje v leseni posodi ali sodu, 16 kg superfosfata in približno toliko vode, to pa zaradi tega ker je superfosfat težko topljiv ter ga zato moramo tudi večkrat premešati, da se dobro raztopi. V drugo posodo pripravimo 32 kg nitromonkala ter 16 kg kalijeve soli in približno toliko tudi vode in to vsaj eno uro pred gnojenjem. Gnojenje opravimo s škropilnico, s katere odvijemo razpršilno palico in na to mesto pritrdimo injektor. Vendar moramo pripravljeno mešanico gnojila pustiti vsaj pol ure, da se vsedlina umiri in pade na dno. Nato vse te mešanice zmešamo še s 100 litri vode in tako dobimo primerno razredčeno zmes tekočega gnojila v količini približno 250 litrov, kar zadostuje za pognojitev osem velikih sadnih dreves.

Da pa bi to gnojenje s tekočimi gnojili bilo čim učinkovito, napravimo z injektorjem na vsak m² prostora po eno luknjo 30 cm globoko, tako, da gnojilo čimprej prodre do korenin. Gnojenje se izvršj na prostoru v krogu krone drevesa približno en meter od debla. Ko gnojilo nalivamo v zato pripravljene luknje, moramo počakati toliko časa, dokler se gnojilo ne pokaže na površini, s čimer smo se prepričali, da je drevo dovolj pognojeno. V slučaju, da ne razpolagamo z injektorjem, napravimo luknje z navadnim železnim drogom.

Gnojenje s tekočimi gnojili se mora opraviti še pred brstenjem, torej navadno koncem meseca aprila. Naslednje gnojenje pa opravimo na isti način tri tedne po cvetenju.

Zaradi presenetljivih uspehov, ki so bili doseženi s tovrstnim gnojenjem sadnega drevja, bi bilo želeti, da bi vsi naši sadjarji pričeli uvajati ta način gnojenja, katerega uspeh je brezdvomen in v naprej zajamčen.

Franc Jerman
Sadjar:

Šumeči prisad na gorenjskih planinskih pašnikih

(Nadaljevanje)

Vsi ostali živinorejci, ki bi radi zaščitili svojo živino pred to boleznijo, a jo ženejo na planine, na katerih ni bil uradno ugotovljen šumeči prisad, lahko dajo cepiti živino na svoje stroške. Kjer obstajajo zavarovalne skupnosti in če je to cepljenje potrebno, se bo isto izvršilo na stroške DOZ.

Poginjena žival se mora skupaj s kožo uničiti, zato ima lastnik v zvezi Uredbe o odškodnini za ubito, zaklano ali poginulo žival pravico do odškodnine v višini najmanj 50% tržne cene živali. Žival mora biti ocenjena od posebne komisije, v kateri so veterinar in še 2 člana KZ. Odškodnina se plača le v slučaju, če lastnik takoj prijavi tak nenaden pogin živali in sam ničesar ne ukrepa, bodisi med boleznijo ali po poginu. Ta bolezen je nevarna ljudem in živalim, način širjenja pa je tak, da terja stroge ukrepe. Denarna pomoč je zato utemeljena. Zato naj si vsak sam pripiše posledice, če ne bo pravočasno javil Obč. ljud. odboru bolezni, če ne bo dal goveda zaščitno cepiti, kadar bo ta to odredil, če bo brez pristojnega organa pripeljal živino iz neokuženega v okuženo ali ogroženo področje, ali pa iz okuženega ali ogroženega v neokuženo področje.

Od pašnih odborov pri kmetijskih zadrugah zahtevamo, da temu problemu posvetijo več pozornosti, zlasti pa da podučijo pastirje, da vsako obolenje živine z opisanimi znaki prijavijo področnemu veterinarju.

ING. MARIJAN BENULIČ

Za izboljšanje gospodarjenja na planinah

Na pobudo odbora za pašništvo je Okrajna zadružna zveza Kranj organizirala tečaj za pastirje, ki je bil na Kmetijski šoli v Poljčah.

Udeležencev tečaja je bilo skupno 30, od tega 10 žensk.

Kmetijske zadruge se še vse premalo zavedajo, da so pastirji tisti kmetijski delavci, katerim je v dobi paše zaupano več milijonsko premoženje, in tisti, ki s svojim delom lahko odločilno vplivajo na kvaliteto paše in planine.

Izjema med zadrugami je KZ Jesenice, ki je poslala na tečaj 8 pastirjev in KZ Katarina, ki jih je poslala 5. Od 70 zadrug iz našega okraja, je poslalo na tečaj svoje pastirje le 14 zadrug. Posebej je treba tu grajati primer Bohinja, od koder je poslala enega pastirja le kmetijska zadruga Stara Fužina.

Učinek škropljenja na pšenici zapleveljeni z divjim mahom (na desni). Na levi nepoškropljena pšenica

Uničevanje plevelov s kemičnimi sredstvi

Danes imajo kmetovalci na razpolago kemična sredstva, tako imenovane herbicide, s katerimi lahko uničijo hitro in poceni plevel, ki raste med žitom, na travnikih ter pašnikih. Beseda herbicid je sestavljenka iz dveh latinskih besed in sicer herba — rastlina in occido — umorim.

Z velikim zadovoljstvom so poljedelci sprejeli hormonske herbicide, ki učinkujejo selektivno, torej izbirajo med rastlinami. Med posevkom žit ali na travnikih uničijo vse širokolistne plevele medtem ko žitnim rastlinam ne škodujejo. Hormonski herbicidi delujejo podobno kot hormoni, ki reguliraj rast in razvoj rastline in jih ta proizvaja v zelo majhnih količinah. Če dovajamo ta sredstva v večjih količinah, to je, če škropimo s pripravkom, prične rastlina bujno rasti, ker se povečava presnova. Dihanje rastline povzroči povečano porabo škrobnih snovi. Rastno tkivo rastline se močno razvije, medtem ko ostanejo cevni povezki, ki dovajajo hrano, nespremenjeni in ne morejo več zadovoljiti potreb močno razvitega tkiva. Tako pride do motenj v presnovi rastline in ta začne hirati. Rastlina odmre ali pa je tako oslabljena, da se ne more razvijati naprej.

Hormonski herbicid prodre v rastlinsko tkivo skozi liste. Najbolj občutljive so rastline s širokimi, nežnimi listi in nezaščitenim rastnim vršičkom. Večina plevelov, ki rastejo med žitom imajo široke liste in tako sprejmejo večje količine škropiva na listne ploskve. Trave, k njim spadajo tudi žita, imajo nasprotno ozke, pokončne liste z voščeno prevleko, zato sredstvo hitro zdrsne preko listne ploskve in jim zato ne škoduje. S tem ni rečeno, da so vse žitne rastline vedno neobčutljive. Koruza, ko je visoka nad 10 cm lahko propade, če jo tokrat škropimo. Pri uporabi večje količine sredstva lahko poškodujemo tudi ostala žita in s tem napravimo nepopravljivo škodo.

Hormonske herbicide moramo uporabljati previdno in pravilno. Pri škropljenju moramo upoštevati naslednje:

1. Sredstvo uporabimo le v količini, ki je predpisana.
2. Škropiva ne smemo uporabiti manj kot 500 l na 1 ha.
3. Ko je še nevarnost slane, ne smemo škropiti.
4. Škropiti moramo ob pravem času.

Enoletne plevele najlaže uničimo ko imajo 4—6 listov, medtem ko večletne najuspešnejše zatremo tik preden začno cveteti. Hormonske pripravke lahko uporabimo brez škode za žita le v času obraščanja, to je, preden so začele kolenčiti. Koruzo bomo škropili ko še ni vskalila ali pa ko je še zelo majhna. Če zamudimo pravi čas škropljenja, ali pa škropimo s prevelikimi količinami sredstva, povzročimo lahko pri žitih nepravilno razraščanje, tvorbo divjih klasov ter škrbavost.

Škropili bomo v toplem in suhem vremenu, ko ne pričakujemo dežja najmanj 24 ur. Rastline morajo biti popolnoma suhe.

Na travnikih in pašnikih uničimo s škropljenjem tudi detelje in koristna zelišča. Zato travnike škropite le, če so močno zapleveljeni, saj imamo dosti drugih načinov, s katerimi lahko preženemo nadležen plevel. Po škropljenju bomo potrosili po travniku ali pašniku tomaževo žlindro, da se detelje hitreje obrastejo. Na pašnikih pasemo živino šele tri do štiri tedne po škropljenju.

Vsi pleveli niso enako občutljivi za hormonske preparate. Zelo občutljivi so njivska redkev, njivska gorjušica, njivska repica, zlatica, rogovilček, ki izginejo, če škropimo z polovično predpisano količino škropiva.

Občutljive so metlika, navadna kislica, osat, regrat, veliki in suličasti trpotec, grahorice, kokal, slak, loboda.

Manj občutljivi so lapuh in mlečki.

Odporni so naslednji pleveli: njivski lisičji rep, medvedove tace, pirnica, žitna stoklasa, lakota, gadovec, kurja čevca itd.

Krompir, pesa, detelja, sadno drevje in druge kmetijske rastline s širokimi listi so zelo občutljive za hormonska sredstva, zato moramo pri škropljenju žit ali travnikov proti plevelom paziti, da jih ne poškropimo, ker bi jih s tem uničili.

Po škropljenju moramo škropilnico dobro oprati s sodo ter izprati z vročo in mrzlo vodo, da jo popolnma očistimo.

Pri nas so v prodaji naslednji hormonski pripravki:

PHENOXILENE — PLUS. Na en ha posevka uporabimo štiri litre pripravka. Če imamo škropilnico, ki porabi 600 l škropiva na 1 ha, bomo imeli 0.7% raztopino. Če škropilnica porabi 800 l na ha, bomo torej imeli 0.5% raztopino. Koncentracija škropiva je odvisna od zmogljivosti škropilnice, oziroma porabe škropiva na en ha. Zato moramo poznati kapaciteto škropilnice, ki jo mislimo uporabiti za škropljenje proti plevelom. Sredstvo je tekočina vijoličaste barve z značilnim duhom.

AGROXONE. Na en ha posevka uporabimo 7 l pripravka. Pripravek je rdečkastorjava tekočina z značilnim duhom.

FERNOXONE porabimo ga 2.8 kg na ha, je bel v vodi topljiv prah. Lahko ga uporabimo kot škropivo.

Poleg navedenih pripravkov smo letos uvozili tudi nekatere nemške pripravke, kot n. pr. **U 46.**

Vse hormonske pripravke moramo dobro shraniti v zaprtih pločevinastih posodah na hladnem in suhem prostoru. Poleg njih ne smemo shranjevati nobenih živil, semen ali umetnih gnojil, ker se navzamejo značilnega duha.

Hormonski preparati niso strupeni ne za ljudi, živali ali čebele in jih lahko brez nevarnosti uporabljamo.

V kratkem bo izšla brošura o uničevanju plevelov, ki jo bo izdala OZZ Kranj.

Ing. N. Engelman

Sejem za plemenske bike v Naklem

Na plemenski sejem v Naklem, ki je bil v soboto 5. maja, so živinorejci prignali 101. bika. To je bil do sedaj največji dogon. Skoraj vse živali so bile primerno zrejene in so vse izvirale od rodovniških staršev. Po proizvodnosti svojih prednikov so bili biki precej izenačeni, ker je že komisija pred odbiro za sejem izločila vse bike od nizkoproizvodnih staršev.

Biki so bili ocenjeni takole:
IIb 10, IIIa 15, III 47, IIIb 19, IV 10.

Prodanih je bilo 44 bikov, to je 43% od vseh prignanih. Izkupiček za vse prodane bike znaša 3,427.500 dinarjev. Povprečna cena je bila 77.000 dinarjev, najdražji bik je bil prodan za 134.000 din. Prodani so bili vsi biki iz IIb in IIIa razreda, dočim je bilo iz III razreda prodanih le 17 bikov in 2 bika iz IIIb razreda. Prodanih ni bilo 30 bikov iz III razreda, 17 iz IIIb in nobeden iz IV razreda.

Uspeh prodaje dokazuje, da so kupci pravilno kupovali in odkupili le najboljše živali, tako da so ostale neprodane le slabše živali. Jasno mora biti vsakomur, da je prodano le toliko bikov, za kolikor obstoja potreba pri zadrugah, odnosno na plemenilnih postajah in da vsakdo kupi tisto, kar je boljše. Zaradi tega so pritožbe tistih, ki bikov niso prodali, prav neupravičene, saj ne morejo pričakovati, da se bo našel nekdo in njim na ljubo kupoval slabše živali.

(—in)

Od petka do petka

Vse oči naših narodov so v tem tednu uprte na zgodovinsko pot predsednika Federativne ljudske republike Jugoslavije **Josipa Broza - Tita**, ki se mudi na prijateljskem obisku v Franciji.

Toda kljub temu je naše notranjepolitično življenje nadvse živahno. Včeraj se je začela letna skupščina največjega gospodarskega združenja, Zvezne industrijske zbornice.

Uvoz blaga za široko potrošnjo

Smernice naše gospodarske politike v letošnjem letu pa so opazne tudi v skrbi za uvoz blaga za široko potrošnjo.

Do konca leta bomo uvozili za 8.315 milijonov deviznih dinarjev blaga za široko potrošnjo.

V Zvezi trgovinskih zbornic, ki organizira uvoz blaga za široko potrošnjo, poudarjajo, da bo devizna kvota skupaj s kompenzacijami za prva tri četrtletja znašala skoraj 7 milijard deviznih dinarjev.

Za ta denar bomo v glavnem nabavili tisto blago za široko potrošnjo, ki ga nimamo dovolj v naši državi, ali pa je slabše kakovosti. Razen tega bomo tudi uvozili reprodukcijski material, gumo, papir, kovinske in kemične proizvode.

Tudi letos Titova štafeta

Kot vsako leto, se tudi letos naši narodi pripravljajo na čim slovesnejšo proslavitev rojstnega dne maršala Tita. Že 12. maja bo krenila prva štafeta, ki bo ponesla pozdrave hrvatskega naroda iz Dubrovnika.

Štafete iz drugih republik pa bodo krenile dan ali dva za tem.

Zvezni izvršni svet je izdal pred kratkim odlok, s katerim se prepoveduje nočno delo žensk, zaposlenih v industriji in gradbeništvu.

Prepoved nočnega dela žensk po tem odloku pa ne velja za ženske na vodilnih mestih ali na odgovornih mestih tehničnega značaja ter za tiste, ki so zaposlene v sanitarnih in socialnih službah.

Prepoved nočnega dela za ženske

Izjemoma je dovoljeno nočno delo ženskam, če so za to pogoji, ki jih odlok predvideva. Nočno delo je dovoljeno le ob prekinitvi dela, ki je nastalo zaradi višje sile, katere ni bilo možno pričakovati; dalje je nočno delo dovoljeno tudi v primeru, ko se dela s surovinami ali snovmi, ki se hitro kvarijo ter jih je treba obvarovati pred neizbežnim uničenjem; nočno delo je slednjič dovoljeno tudi takrat, ko to terjajo koristi skupnosti.

Nikakor pa ni moč dovoliti nočnega dela nosečnicam in doječim materam do vštetega 8. meseca dojenja.

Sklep, s katerim se dovoli nočno delo žensk, izda upravni odbor podjetja, mora pa o tem v 24. urah obvestiti tudi pristojno inšpekcijo dela.

Šola na vasi in razvoj kmetijstva

Stara garda učiteljev sadjarjev, vrtnarjev in čebelarjev odhaja iz učiteljskih vrst. Ti so na učiteljišču še dobivali teoretično in praktično znanje iz kmetijstva. Takrat, ko so oni študirali, je bil na učiteljišču še obsežen šolski vrt, na katerem so se učiteljski kandidati praktično vadili in bili iz tega tudi ocenjeni. Brez tega znanja ni nihče mogel postati učitelj. Danes, kolikor vem, tega vrta ni več. Mladi učitelji se torej s sadjarstvom in vrtnarstvom seznanjajo le teoretično pri biologiji. Seveda je to premalo. Ko pridejo v službo, vseh teh stvari ne znajo, ne delajo.

Na učiteljišča se povojna leta vpisujejo večinoma samo ženske. Razmerje je nekako 80 : 20. Ko mlade učiteljice pridejo v službo, si želijo čisto nekaj drugega kot pa recimo dela na šolskem vrtu. Zato se za kmečka vprašanja ne zanimajo. Ker so to večinoma le mestna dekleta, prav težko najdejo stik z vasjo.

Mladim učiteljem se nalaga na vasi veliko kulturnega in političnega dela. Res skoro ni časa, da bi se malo posvetili tudi kmečkim vprašanjem, predvsem naprednemu gospodarstvu. Tako živi mlad učitelj sredi kmečkega okolja a stvarno z njim ni povezan, zato pa med kmečkim prebivalstvom tudi nima primernega ugleda. Stari učitelji sadjarji — kmetijci pa so imeli velik vpliv na življenje v vasi.

Včasih so na vasi obstojala Sadjarska in vrtnarska društva. Tajniki so bili večinoma učitelji pa tudi učiteljice. Učitelj, tajnik je hočeš nočeš uredil svoj vrt in na njem nekaj poizkušal. Ne po funkciji, po delu so ga ljudje cenili. Danes tega ni več.

Pri KZ so sicer sadjarski in vrtnarski odseki, toda redki so učitelji, ki bi bili člani zadrug. Pa tudi če bi bili, saj ne morejo veliko pomeniti, ko pa se na kmečko gospodarstvo ne razumejo.

Zadnje čase se veliko govori in piše o reformi šole. Bral sem razne ankete, mnenja mnogih ljudi o reformi šole, mnenja kakega predstavnika KZ ali kmeta gospodarja pa nisem zasledil. Vsaj polovica slovenskih otrok pa še raste na kmetih. V zvezi z reformo šole se govori tudi o učiteljski izobrazbi, kaj naj učitelj zna in kakšen naj bo. Tudi tu nisem zasledil zahteve, da naj bi se bodoči učitelj vsaj v glavnem razumel na vprašanja kmetijske ekonomike. Potrebno je torej, da tudi zastopniki kmetijstva rečejo svoje k reformi šole. Ugotavljamo, da razvoj kmetijstva zaostaja za razvojem industrije in da je to treba dohiteti, če hočemo doseči skladnost v našem gospodarstvu. Kdo bo to dosegel? Bodoči zadružnik in kmečki gospodar, to je današnji šolar. In kdo mu bo dal znanje in veselje do naprednega kmečkega gospodarstva? Tisti, ki ga uči ljubezni do domačije, do zemlje, do dela — učitelj, seveda, če bo to tudi sam imel.

Poglejmo šolske vrtove. Malo vsakdanjega cvetja in zelenjave, ki jo učitelj rabi zase. Dosti pa je šol, kjer vrtov sploh ni. V proračunih sploh ni nobene postavke za šolske vrtove. Meni se je celo pripetilo, da sem dobil odločbo o zmanjšanju otroškega dodatka, ker obdelujem šolski vrt, ki meri z vsemi stezicami in cvetličnimi gredami 160 m²! Učitelj ob takih pogojih vrt obdela po svojih sposobnostih in volji, gnoj (če ga sploh dobi) in vse drugo kupi za svoje pare. Tak šolski vrt pa jasno da ne more biti nikdar učilo. Kaj bi res propadla KZ, če bi dala učitelju par kg umetnega gnojila in rekla — tu imaš, pa poizkusi na vrtu z učenci, kako se to obnese, ali — tu imaš deset divjakov, naj poizkusijo cepit.

KZ prirejajo razne ekskurzije in oglede vzornih kmetijskih posestev in tovaren. Kolikokrat pa povabijo zraven učitelja, da bi tudi kaj videl? Ob svoji plači si ne more privoščiti daljših potovanj. Ker teh stvari ne vidi in ne pozna, pri pouku tudi ne more o njih govoriti. Ob raznih prilikah nagrajujemo najboljše učence predvsem s knjigami. Kaj če bi napravili kdaj izjemo in dali najboljšim učencem po eno drevesce? Osem drevesc stane komaj 1000 din, dve knjigi pa tudi. S kakšnim veseljem bi učenec posadil drevo in se ga spominjal vse življenje, verjetno bolj kot pa kakšne knjige, recimo Tartarin iz Taraskona. Ob Novoletni jelki, ko k obdarovanju prispevajo tudi KZ, bi se dala kupiti tudi praktična kolektivna darila, n. pr. ročna škropilnica, škarje za obrezovanje in drugo, da bi sami obrezovali, preganjali ušli, kaparje in rje. Ne besede, delo vzbuja veselje.

Prezreti pa tudi ne smemo vzgojnega pomena ročnega dela, posebno dela na zemlji. Vse preveč nam kmečka mladina beži iz vasi v mesto. Zadnje dni sem bil na občnem zboru kmečke zadruge. Navzoči so bili sami stari možakarji, njih dorasli in napol dorasli sinovi pa so se sprehajali po vasi. Ali je potem kaj čudno, če možje v svoji stari miselnosti niso bili navdušeni za traktor?

Da pouk kmetijstva po podeželskih šolah nazaduje, odnosno ga sploh ni, je še en vzrok. Večina podeželskih šol je le štirirazrednih. Tu so učenci od 7—11 leta starosti, za kmetijski pouk, posebno praktičen še premladi. Ostali učenci od 11—15 leta starosti, ki bi bili najbolj sprejemljivi za teoretičen in praktičen pouk v zvezi s kmetijstvom pa odhajajo v nižje gimnazije, ki so tudi na podeželju, kjer se gredo gimnazijce in kjer je ves pouk še bolj odmaknjen od kmečkega življenja.

Pa to ni krivda gimnazije, to je krivda šolskega sistema. Reforma bo ukinila nižje gimnazije in tako bomo po dolgem času spet dobili pošteno osemletno šolo. Reforma pravilno odklanja razlikovanje med podeželsko in mestno šolo, toda kolje samo bo dalo eni in drugi šoli svoj pečat, če hočemo, da bo šola življenjska. Tako bodo v reformirani šoli dobili učenci tolikšen vpogleda v prirodna dogajanja pri prirodopisu, kemiji, ročnih delih, da bodo spoznali prednost novega in boljšega obdelovanja zemlje. Osnovna šola naj da podlago, kmetijske nadaljevalne šole pa naj dajo kmečkemu otroku tisto kar bo kot kmet rabil.

Koliko bo tega znanja v osemletkah, še ni določeno. Zvezna komisija za proučevanje šolstva je prišla za enkrat šele do načelnih sklepov o enotni obvezni osemletni šoli. Vprašanje učnih načrtov pa je še odprto. Treba je, da k vsemu temu tudi razne zveze KZ, kmetijski strokovnjaki rečejo svoje, če hočemo, da nova šola ne bo prezrla potreb kmečkega prebivalstva.

Kavar Janez

gorenjske bodice

Ne, dragi bralci, za uslužbenca na krajevni urad v **Predoslje** pa ne grem. Zakaj bi neki šel tja v službo in poslušal, kako me razni ljudje zmerjajo z nekulturnimi in žaljivimi izrazi. Nekateri namreč še vedno nočejo vedeti, kaj je prav in kaj se ne sme. Saj vendar krajevni uradi niso kar za šalo ustanovljeni!

PRAV TAKO ne bi bil rad uslužbenec na Občinskem ljudskem odboru v **Tržiču**, kjer bi moral sprejemati in reševati pošto, ki prihaja od okrajnega ljudskega odbora. V nekem takem pismu so zahtevali »naj občinski ljudski odbor v tej in tej zadevi pošlje svojega »indikatorja«.

Ne vem, toda zdi se mi, da tako na Občinskem ljudskem odboru, kot jaz sam, še nismo mogli dokončno razvozljati, kaj naj bi to pomenilo. Pogledal sem v slovarček tujk in potem mi je šele deloma postalo jasno. In kaj zato, če imamo za to lepo tujko, še lepši slovenski izraz, ki pa ne vem, v kakšni zvezi more biti z občinskim ljudskim odborom. Ta tujka namreč pomeni: stroj, kazalo na strojih; kemično snov, ki pokaže kisle in bazične lastnosti, kazalec.

Pa vi rešite to uganko, dragi bralci! Na občini je namreč niso.

To je ena plat medalje.

DRUGA PA, da je v mestni hiši, prav tako v **Tržiču**, kjer je občinski ljudski odbor vedno smetno in vse polno papirčkov in cigaretnih ogorkov, čeprav imajo hišnika in povrhu še snažilko. Ne vem, ali bi bilo morda dobro zanje uvesti še premijski pravilnik za čistočo?

KER SE BOJIM, da me bodo iz Tržiča nagnali, sem jo pobrisal kar domov. Sicer sem se hotel nastaniti v **Kovorju**, vendar se ne izplača, saj bi moral, če bi hotel iti v Ljubljano kar peš mahniti, ker skozi Kovor in Bistsrico ne pelje noben avtobus SAP, čeprav jih vozi iz Ljubljane v Tržič toliko, da potniki niti zanje ne vedo.

ALI STE VIDELI dragi bralci, kako je pomagalo, ko sem zadnjič dal v »bodice« vremenoslovce. Sedaj pa že tako pripeka, da je nekaterim spet prevroče. Eh, kdo bi vsem ustregel.

VAŠ »BODIČAR«

Kratke iz Tržiča

VODOVOD KOVOR—KRANJ

Svet za komunalne zadeve občine Tržič je na zadnji seji izvolil posebno komisijo, ki bo proučevala probleme v zvezi z gradnjo vodovoda Kovor—Naklo—Kranj. Enako komisijo bodo izvolili tudi v Kranju. Nadalje je svet razpravljal tudi o možnosti podaljšanja vodovodnega omrežja iz vasi Brezje proti Hrušici in vasi Hudo. Uresničitev tega projekta bo seveda odvisna od sredstev, s katerimi bo občina razpolagala. Letos tega verjetno ne bodo izvršili, ker je sredstev za komunalna dela zelo malo.

Na seji so nadalje sklepali o ukrepih o odlaganju smeti v Tržiču. Nemudoma se mora očistiti obrežje tržiških rek, kamor so do sedaj na debelo odmetavali smeti in nesnago. Industrijskim podjetjem se prepoveduje odlaganje vseh odpadkov v reke. V bodoče jih bodo morali Tržičani in podjetja voziti na zgornjo pilarno, da se tam zasuje jama pri novih blokih. Ljudska milica bo odlaganje smeti nadzorovala in javljala prestopke sodniku za prekrške.

V zadnjih letih je uprava za gozdarstvo OLO pogozdila predele gore Dobrče in napravila »ježe« za varstvo pred usadi. Ker se posamezniki ne drže prepovedi in odvzemajo material s pobočja Dobrče, bo posebna komisija te dni pregledala pogozdene predele in odredila potrebne ukrepe.

Te dni je začela na področju Tržiča delovati komisija za revizijo katastra, kar vzbuja med posestniki precej začudenja. Ta revizija ima namen, da spremembo kulture pravilno ugotavlja in pa da se temu primerno tudi uredi katastrski čisti dohodek ter v zvezi s tem pravilno obdavči kmetijska zemljišča.

Gasilci preprečili veliko škodo

V noči od četrtka na petek v preteklem tednu je nastal požar v hiši Marije Mencinger št. 10 na Ukovi na Jesenicah. Takoj so prišli gasilci jeseniške Železarne na lice mesta in v nekaj minutah ogenj pogasili ter preprečili nadaljnjo razširitev ognja na sosednje hiše. Ko so prišli na pomoč gasilci mestnega gasilskega društva je bil ogenj že pogašen. Četudi v noči od 1. do 2. ure zjutraj, so bili gasilci Železarne Jesenice takoj na mestu, kar je dokaz disciplinirano sti in so ogenj takoj pogasili, kar je dokaz izredne strokovnosti. Gasilska četa Železarne Jesenice s komandantom tov. Novakom na čelu zasluži javno zahvalo.

OBČNI ZBOR DRUŠTVA UPOKOJENCEV V ŽELEZNIKIH

V nedeljo, 13. maja ob 9. uri dopoldne bo v dvorani TVD Partizan v Železnikih V. redni letni občni zbor Društva upokojencev Slovenije. Na njem bodo odborniki podali poročila, nakar bo sledilo predavanje o načinu izdaje zdravstvenih izkaznic.

Zgodovinsko branje 11

Železarstvo na Gorenjskem

Miha Klinar: Pred 65 leti je v Bohinju zatonilo železarstvo

Pred 66 leti, v oktobru 1890, je Bohinj zadela težka nesreča in ga v trenutku obubožala. Požar je uničil nekdanje Zoisove fužine na Bohinjski Bistrici in tri sto delavcev je bilo ob kruh, dasi skopo rezan in grenak. Na Bohinj je legla tišina, kakršno poznamo še danes, in s tišino še hujša revščina, v kateri so živeli bohinjski železarji poprej. Kovinski ritem kladiv in valjarn je utihnil. Šarži niso več osvetljevali bohinjskih noči. Poslednji šarž je bil plamen, ki je použil fužine in raztopil valje in kladiva v snov, iz katere so jih v potu svojega obraza izdelali bohinjski fužinarji — In ta poslednji šarž je pomenil zaton bohinjskega železarstva, segajočega že v davno preteklost.

Prvi zapisani zgodovinski podatki izvirajo iz leta 1004, ko je podaril Henrik II. Bled in Bohinj v fevd briksenškim škofom. Takrat so pri Stari Fužini že rudarili. Fužina na Bistrici se omenja leta 1540 in na Pozabljenem 22 let kasneje, leta 1562. Iz tega leta izvira tudi številka, ki nam pove, kako živahen je bil takratni promet z železom v italijanske pokrajine. To leto so namreč pretovorili s konjskimi vpregami kranjski železarji enajst milijonov dve sto tisoč kilogramov železa v Italijo ali 57.000 konjskih tovorov, kar znese današnjih 1120 vagonov, kar je za tiste čase ogromno.

Leta 1569 so bili v Bohinju sledeči lastniki fužin: Konjskitat Ambrož della Grotta, Štefan Kral, Matija Krobat, Primož Lavrenčič, Jeronimo Millano, Antonio Panizoll in Matija Žmitek na Bohinjski Bistrici, pri Stari Fužini Peter Grošer, Franc Kuhel ter Jurij Klanc, na Pozabljenem Jeronimo Millano in brez navedbe obrata Julij Bucceleni ter Ivan Coronini. Obstajale pa so tudi manjše kmetiške topilnice, ki pa že v Valvasorjevih časih niso več obstojale.

Stoletje kasneje so se pojavila še druga fužinarska imena: Mariaschi, in Jurij pl. Locatelli. Valvasor poroča, da so bili v njegovem času lastniki vseh bohinjskih fužin bratje Locatelliji. Jurij je umrl leta 1687, Vincenc 1706 in Aleksander 1722. Vsi so pokopani v cerkvi v Bitnjah. Leta 1721 srečamo nove lastnike, na primer Francesca Pitonija, in 1739 Matija Varla, leta 1740, torej pred dve sto petnajstimi leti pa že Michelangela Zoisa, začetnika železarske dinastije Zoisov, ki je izumrla z Alfonsom Zoisem v začetku našega stoletja.

BOHINJ POD ŽELEZARSKO DINASTIJO ZOISOV

Podjetni Michelangelo Zois, ki je kot politični begunec pribežal iz Berbena na Bergamskem preko Trsta v prvem četrtletju 18. stoletja v Ljubljano in se zaposlil v železarski trgovini Petra Andreja Codellija pl. Fahnefelda najprej kot pomočnik, kasneje kot družabnik in naposled kot lastnik, je postal začetnik železarske dinastije Zoisev, ki je imela svoje obrate na Javorniku, v Radovni in v Bohinju. Vedel je, da svoje podjetnosti ne bo mogel s pridom uporabiti, ker je bil tujec in ker ni bil plemič. Zato se je najprej boril za ljubljansko meščanstvo in ko je to dobil, še za plemstvo in ga leta 1725 tudi dobil. Deset let kasneje je odkupil od Codellija ljubljansko trgovino, a je kljub temu še nadalje vodil trgovino pod firmo bivšega lastnika in mu zato poleg kupnine plačeval letno še po tisoč goldinarjev. Da si je ustvaril popolni položaj v izvozni trgovini, je sklenil dolgoročne nabavne pogodbe z gorenjskimi plavži in fužinami. Nato je skupaj s svojim nečakom razširil svojo trgovsko mrežo po takratnih italijanskih državicah Benečiji, Lombardiji, Napolitaniji in Siciliji in po vseh glavnih središčih Sredozemlja.

Izvozna trgovina z železom je začetnika slovenskih Zoisov naglo obogatila in kmalu je postal sam rudarski podjetnik. Tako je po odstopu Pithonija in po konkurzu Matevža Varla, lastnikov fužin, ogljarij in rudarskih pravic v Bohinju, postal lastnik fužin na Bohinjski Bistrici, pri Stari Fužini in petih rudarskih pravic. Sprva je bil vpisan v rudarsko knjigo anonimno, nekaj desetletij kasneje, leta 1770, pa ga že najdemo pod naslovom: Baron Zois von Edelstein, lastnik rudokopov v Rudni dolini, na Gorjušah, na Lepencah in na raznih drugih mestih v Triglavskem pogorju. Po njegovi smrti leta 1777 mu je sledil sin baron Žiga Zois, prvi slovenski kulturni mecen. Z bogastvom, ki so mu ga ustvarjali rudarji, plavžarji in fužinarji v Bohinju, na Javorniku in v Radovni, je podprl slovensko kulturo in umetnost, ki je v tistem času dala prvega slovenskega dramatika Antona Tomaža Linharta in prvega slovenskega posvetnega pesnika Valentina Vodnika, ki je zložil pesem o potoku Bohinjski Bistrici in zakrožil pesem Jeklenice, ki jo je zasnoval v Zoisovih jeklenicah na Javorniku pri Jesenicah, kar nam priča eden od njegovih zapisov kjer je svojo pesem naslovil z »Jeklenice na Javorniku«. V tej pesmi opisuje Vodnik pridelovanje jekla po brescianskem načinu. Po tem načinu so surovo železo, pridobljeno iz rude v plavžu, deli v kosih v 6 čevljev visoko in 3 čevlje široko pretopilno peč ter mu primešali kovnega železa. To zmes so topili v plamenu, ki so mu dovajali z mehovi obilo zraka in kisika. V plamenu se je opraščalo surovo železo ogljika, ki se je vezal s kisikom iz zraka. Tako se je delalo neko železno testo, ki so ga imenovali volka ali lupa (it. lupo) ali koto (it. cotta iz lat. cocta). Godni volk je šel pod veliko kladivo, ki ga je gonila voda in ki so ga imenovali norec ali cigan (nemško Zieharm, dial. Ziegarm). Pod tem kladivom se je volk razdelil v dva dela, ki sta se imenovala mašelj (it. massello, od massa). Ta se je še enkrat prevaril v peči. Nastalo jeklo so potem raztegnili v palice, namenjene prodaji. Pa poslušajmo Valentina Vodnika, kako je v zanj značilnem slogu zaokrožil:

JEKLENICE

Ne vprašam, ne baram,
kaj godci pojó;
le samo to maram,
da kladva tekó.

Cigan se prevrne,
zapoje ci-bú,
od strune srebrne
ni lepši glasu.

Piščale debele
zdaj v ješo grmé,
da iskre vesele
nad streho leté.

Pa kota že rase,
mašelj se vari,
se oglja napase,
pod kladvo hiti.

»Ta tanka — ta tósta,«
prepeva ves dan:
bolj zrna je gosta,
bolj mojster iskan.

Tako poje Vodnik o jeklenicah svojega velikega podpornika barona Žige Zoisa, edinega med Zoisi, ki mu je bilo slovenstvo mar in ki se je z vso ljubeznijo lotil, da bi dvignil »kranjšno« in »kranjsko« ljudstvo do višin kulturnega naroda. Mislim, da se ne bom zmotil, če trdim, da je to edini primer slovenskega mecenstva, da je bogastvo, ki so ga ustvarili delavci, služilo razvoju slovenske ljudske kulture. Podobnega primera v slovenski kulturni zgodovini vse do leta 1945 — do zmage naše revolucije ne pomnimo. Saj je čas barona Žige Zoisa ustvaril temelj slovenski kulturi. Kdo ve, če bi brez Zoisovega krožka, v katerem sta bila za slovensko kulturo najvažnejša Linhart in Vodnik, imeli tako hitro pesnika, kakršen je bil Prešeren in kasneje Levstik in potem Cankar.

Baron Žiga Zois pa ni bil samo mecen nastajajoče posvetne slovenske književnosti, bil je znan tudi kot geolog in kot botanik. Zvončnica Campanula Zoisii in vijolica Viola Zoisii nosita v botaniki še danes njegovo ime. Bil je pa tudi sposoben metalurg.

Domovina, glej umetnik!

Ob 80-letnici rojstva Ivana Cankarja

»Lenart Nagoda« se je rodil 10. maja 1876 v Zaplazu pod Gorami. Oče, Lenart starejši, je bil čevljar in bajtar, materi je bilo ime Neža. Ko sta se poročila, je bilo njemu enaindvajset, njej pa dobrih sedemnajst let.«

Tako je pričel Ivan Cankar povest »Grešnik Lenart«, žalostni življenjepis otroka, zgodbo svoje nevesele mladosti. Kot podoba iz sanj se Cankarju v poznejših letih pogosto kaže podoba otroka s klanca, lačnega in nebogljenega otroka, ki s trudnimi starčevskimi koraki stopa po klancu nizdol. Tudi obraz ima starčevski, samo oči so svetle in jasne, nedeljske.

Razmaknil se je svet pred temi jasnimi očmi, vso domovino je objel pogled in videl: vsa domovina je klanec siromakov, kjer se očrnele bajte plašno gnetejo na kup, po klancu pa se vije žalostna procesija. Za Lenartom stopa Francka in Jernej, pa Šimen Sirotnik z Jermanom in Kačurjem ter toliko drugih. V ravnici pa gledajo oči visoke bele hiše Kantorjev in županov, polne nakradenega blaga in vmes stoji sv. Lenart kot čuvar, ki zapira siromakom pot s klanca na široko cesto.

Otrok je slutil, mož je dojel vso krivičnost takega sveta. Težko butaro si je zadel in stopil na pot, ki je vedel, da je kamenita in strma: postal je glasnik in prvi borilec Klanca. Ni klonil in ni omahnil na trnjevi poti, trdo je udarjal po šentflorjanščini in šviligojstvu in zmeraj mu je bila ljubša cinična resnica kot blagoslovljena laž. Strupeno je pikal Grozde in okoval noge Kantorjem, pokazal je ljudstvu roko kovača Kalandra in vzkliknil: »Ta roka bo kovala svet!«

Ni ljubil domovine kot emerav otrok, saj je spoznal njen resnični obraz. »Spoznal sem«, pravi tržaškim delavcem, »kod vodi in kam drži edina pot do rešitve ljudstva iz tlačanstva, do rešitve kulture iz današnjega bankrota... Edina pot je boj ljudstva, brezobziren boj za popolno politično in socialno osvobojenje — zakaj brez politične in socialne svobode je nemogoča kulturna svoboda.« In nekaj mesecev pred koncem svojega življenja je pribil: »Na plečih delavca — proletarca leži prihodnost slovenskega naroda.«

Vso žalostno resnico o »narodu« in njegovem »blagru«, vso neomajno vero v vstajenje slovenskega ljudstva, svoje mučne blodnje in vroča hrepenenja je pripovedoval Cankar s tako bleščečim in barvitim umetniškim izrazom kot nihče pred njim. Bil je veliki mojster slovenske besede in v njegovih delih občudujemo najpopolnejše zlitje genialne napredne misli s kristalno čisto umetniško formo.

Na vseh žalostnih postajah svoje težke življenjske poti je občutil, kako grenko je biti kmetovalec na naši trdi kraški zemlji, biti slovenski pisatelj. Ko pa je proti koncu življenja in del, ki so bila pred videl globoko zarezane brazde, je krepko zapisal ponosno besedo: »Moj plug je tod oral.«

Prezgodaj so omahnile trudne, zdelane roke, toda četrt stoletja kasneje so poprijele ročice pluga druge roke, ojeklenele pesti borcev Cankarjeve brigade in zorale zadnje najgloblje brazde na njivi, ki je naša domovina. **F. B.**

Ivan Cankar:

Hlapec Jernej

(Odlomek)

»Nič ne bom sedel, nič ne bom počival, zakaj pozno je že in truden sem! — Po svetu sem romal, od biriča do sodnika, od sodnika do cesarja. Pravice ni pod nebom, zakopali so jo sto klafter pod zemljo, težko skalo so zavalili nanjo. Jaz pa je ne iščem več na zemlji, biriči in sodniki so zatajili Boga, izdali njegovo besedo in zapoved. Pri Bogu iščem pravice, pri njem samem, ki je sodnik nad vsemi sodniki! Odprite pismo, ki ste njegov služabnik, razložite njegovo besedo, razsodite mojo pravdo po njegovi pravici!«

Župnik je stopil k Jerneju, prijel ga je za roko, zakaj usmiljen je bil.

»Ne tako, Jernej! Veliko hudega so ti storili, nekrščansko so ravnali s teboj — ampak odpusti jim, kakor je Bog odpustil tistim, ki so ga preganjali!«

Jernej je izpustil župnikovo roko, gledal mu je srepo v obraz, z bolno svetlimi očmi, in je govoril s trdim glasom kakor nikoli poprej.

»Ne govorim o usmiljenju, o odpuščanju nič — o pravici govorim! Razsodite po božji besedi, po naukih njegovih in zapovedih! Služabnik božji ste. Iz vaših ust bo govoril, z vašim jezikom! Ali je Bog na moji strani, ali je na strani biričev in krivičnih sodnikov — to razsodite! Truden sem, rad bi že stopil v svojo hišo, rad bi legel na svojo posteljo!«

»Hude in krive so tvoje misli, Jernej!«

»Razsodite!«

»Ukloni se, Jernej, tudi krivici se ukloni; Bog bo sodil!«

»Neskončno je pravičen — kje je njegova pravičnost? Ali je dom moj po njegovi pravici, ali čigav je? To naj razsodi, to mi povejte, ki ste njegov apostel!«

Trd in osoren je bil Jernejev pogled, kakor od kamna njegov obraz; vsa bridkost je izginila iz srca in vse zaupanje.

»Ali je pravica pri Bogu, ali je ni?«

»Bogokletne so tvoje besede, Jernej!« se je zgrozil župnik in je stopil za korak nazaj, zakaj strah ga je bilo. »Če stopiš pred Boga, ne terjaj stoje, temveč poklekni in prosi in jokaj!«

»Ne bom prosil in ne bom jokal, moja pravica je božja pravica, kar je sam ustanovil, ne bo razdiral, kar je govoril, ne bo tajil! Dolžnik je moj; ne klečim — stojim pred njim in terjam!«

Se je bilo krvi v Jernejevem obrazu: prikazala se je nenadoma na čelu, na licih; in ustnice so se mu tresle.

»Razsodite! Tisto besedo recite, ki sem čakal nanjo toliko grenkih dni: ali je pravica, ali je ni — ali je Bog, ali ni Boga!«

Ob takih besedah je župnik vztrepetal, iztegnil je trepetajočo roko in je stopil nazaj do zida.

»Stran, nevernik!«

Še je čakal Jenej, gledal je s svetlo strmečimi očmi.

»Stran, bogokletnik!« je vzkliknil župnik.

Počasi se je okrenil Jernej in je šel, s trdimi koraki je šel, nič več upognjen, nič več bolan, v srcu nič bridkosti in upanja nič več.

Plodno delo KUD Trebije

Predstavili so se s Cankarjem - Knjižnica ima premalo obiskovalcev

Delo KUD na Trebiji se najbolj vidno odraža v udejstvovanju igralske skupine. Njena

ALEKSANDER REMIC

zadnja uprizoritev je bilo Cankarjevo »Pohujšanje v dolini Šentflorjanski«. Čeprav je delo zahtevno, so se vsi gledalci lahko prepričali, da je bilo solidno naštudirano, za kar gre največja zasluga tovarišu Silvu Ovseniku iz Žirov. Za občinstvo je bilo morda nekoliko pretežko, toda kljub temu je marsikaj pridobilo. Igralci pa so ob študiju te farse spoznali Cankarja. Bili so zelo požrtvovalni in prihajali so na vaje tudi uro daleč po slabih poteh in večkrat ob neugodnem vremenu. Morda boste rekli, da mladim ljudem eno uro hoje nič ne pomeni, toda bili so tudi starejši, taki, ki imajo že preko 60 let. Med njimi je Krecov oče, ki je še vedno aktiven igralec trebijske igralske družine.

Predsednik KUD je preprost kmečki fant Aleksander Remic, znan v bližnji in daljni okolici Trebije. Čeprav je doma visoko nad dolino, iz Stare Oselice, ga lahko skoraj vsak večer vidimo na Trebiji. Redno zahaja tja. Ni pa delaven samo pri kulturnem društvu, tudi drugim organizacijam ne odreče nikdar svoje pomoči. Tovariš Aleksander je dober igralec in prav sedaj nastopa kot Peter v Cankarjevem Pohujšanju. Odkar je on predsednik društva, to ni več zaprto v ozek krog nekaterih izbrancev. Vanj je pritegnil stare in mlade, vse ki si želijo udejstvovanja na kulturnem področju.

Društvo na Trebiji ima svoj dom, ki pa je star in ne ustreza več današnjim zahtevam in potrebam. Zato so na zadnjem občnem zboru sklenili, da ga bodo temeljito preuredili. Seveda to ne bo šlo lahko, ker trenutno ni moč dobiti kredita. Toda, če bodo Trebijci sami pokazali toliko volje, kot pri gradnji zadružnega doma in če jih bodo pravilno razumeli oblastni organi, potem se bodo kmalu lahko ponašali s sodobnejšim domom.

S knjižnico je stvar lažja — vsaj na videz, manjka ji prostorov in bralcev. Njen sedež je sedaj v šolski učilnici, kmalu pa bo na razpolago prostor v novem zadružnem domu. Morda bo potem več rednih obiskovalcev in bodo tudi Trebijci in prebivalci iz okoliških vasi bolj pogosto obiskovali ljudsko knjižnico. Knjižničar Jože Peternelj mi je prav sedaj povedal, da je zbirka izpopolnjena z novimi, lepimi in koristnimi knjigami.

Tudi razni tečaji so v Trebiji večkrat na programu. Razen kmetijskega tečaja, ki ga je organizirala KZ in tečaja za konzerviranje mesa, je bil letos na Trebiji še gospodinjski in splošno izobraževalni tečaj. Čez dan se je 18 deklet urilo v kuhanju, šivanju in vezenju, zvečer pa so se jim pridružili še drugi tečajniki, predvsem mladinci in mladinke, da so skupno poslušali predavanje iz splošnoizobraževalnih predmetov. **J. S.**

Z ZADNJE PREDSTAVE V TREBIJI

Jubilejni koncert mladih pevcev

Pionirski in mladinski zbor kamniške gimnazije bosta z jubilejnim koncertom v soboto zvečer v veliki dvorani kulturnega doma v Kamniku proslavila 10-letnico obstoja. Za njima je eno desetletje plodnega dela in uspehov. Takoj po osvoboditvi sta zbora zaživela pod spretnim vodstvom pevovodje Viktorja Mihelčiča. Že ob koncu prvega šolskega leta sta zbora nastopila s samostojnim koncertom, ki je bil toplo sprejet od kamniškega občinstva. Od takrat prirejata zbora vsako pomlad samostojen koncert, ki je po obisku sodeč najbolj priljubljena kulturna prireditev v Kamniku.

Kljub temu, da precejšnje število pevcev vsako leto zapušča gimnazijske klopi, je pevski zbor vedno na višini. Pionirski zbor izpopolnjuje vrzel in daje kader mladinskemu zboru. V desetih letih obstoja sta zbora v veliki meri razgibala kulturno življenje v Kamniku. Naštudirala sta več kot 200 pesmi in jih izvajala na samostojnih koncertih, gostovanjih, tekmovanjih in proslavah, saj ni bilo v Kamniku skoro nobene proslave brez gimnazijskega pevskega zbora. Zelo uspešni so bili tudi nastopi v radiu. Lansko leto so mladi kamniški pevci sodelovali na mladinskem festivalu v Ljubljani, kjer so prejeli diplomo. Velik uspeh so dosegli tudi na gostovanju v Puli.

Ob zaključku prvega desetletja plodnega dela sta pionirski in mladinski pevski zbor kamniške gimnazije lahko ponosna na svoje uspehe. Iz njegovih vrst je izšlo že lepo število pevcev, ki širijo krog prijateljev pevske kulture s sodelovanjem pri drugih pevskih društvih. Nedeljeno priznanje zasluži tudi pevovodja Viktor Mihelčič, ki vodi zbora že od ustanovitve in je obogatil repertoar naših pevskih zborov z lepim številom lastnih skladb.

Ob jubilejnem koncertu iskreno čestitamo mladim pevcem kamniške gimnazije!

Po slikarski razstavi Danila Fuggerja

V okviru proslav v počastitev Praznika dela je bila prejšnjo nedeljo v Kulturnem domu v Domžalah otvoritev razstave olj, akvarelov in perorisb mladega akademskega slikarja Danila Fuggerja.

Danilo Fugger je Domžalčan. Rojen je bil leta 1927 in po dovršeni gimnaziji je vstopil v slikarski oddelek Akademije za upodabljajočo umetnost v Ljubljani. Specialno šolo za slikarsko umetnost bo prihodnji mesec končal. Mladi umetnik je rasel in se usposabljal ob mojstru-akademiku Antonu Gojmiru Kosu. Pridobil si je temeljito znanje. Pravi pa, da je šola le prostor modelov, medtem ko si moraš sam vse drugo pridobiti z nenehnim delom in vztrajnostjo, za kar je potrebno precej samopremagovanja in vzdržnosti.

Na razstavi sem navezal kratek pogovor z mladim slikarjem. Želel sem od njega zvedeti, kje in kako bo nadaljeval svoj študij. Povedal mi je, da namerava že v letošnjem juniju odpotovati na študijsko potovanje v Pariz, kjer si želi svojo slikarsko umetnost še izpopolniti. Zato pa potrebuje precej finančnih sredstev, ki jih trenutno še nima, vendar pa upa, da bo potrebno denarno pomoč dobil.

Danilo Fugger je razstavil 15 olj, 3 akvarele, 5 perorisb s tušem in 2 deli z ogljem. Največ je pokrajinskih motivov, med najboljše pa sodijo »Tivoli«, »Pri sedmih triglavskih jezerih« in »Bled«. Fugger je upodobil tudi svojega očeta, kjer je prišla posebno do izraza umetnikova energija v portretu. Tudi »Padli borec« sodi med najboljša dela. Pri tem delu je mladi umetnik uporabil vse svoje notranje bogastvo in ljubezen do slikarstva. V gorskem mraku leži ob opustošenem drevesu mrtvi partizan z obrazom na tleh in še po smrti se krčevito oprijemlje puške. Kot simbol svobode se v ozadju odražajo obrisi Triglava. »Ženski akt« prav tako potrjuje izredno nadarjenost mladega slikarja. Obiskovalci razstave so si z zanimanjem ogledovali tudi dovršeno delo »Tihožitje z jabolki«.

Med akvareli je najboljši »Kozolec«, pa tudi »Motiv iz Moravč« ne zaostaja za njim. Pri vseh perorisbah je upodobil vtise s potovanja, medtem ko je z ogljem prikazal dva motiva iz narave.

Razstavo, ki je bila zaključena 2. maja zvečer, si je ogledalo okrog 1000 obiskovalcev. —t—

Slavnostno zasedanje poljske Akademije znanosti

Stoletnica smrti Adama Mickiewicza

Sredi aprila je poljski narod oziroma njegova literarnozgodovinska in celotna kulturna javnost zaključila celoletne slovesnosti, posvečene spominu 100-letnice smrti največjega poljskega pesnika Adama Mickiewicza.

V ta namen je poljska Akademija znanosti v Varšavi sklicala domače in tuje literarne zgodovinarje, da bi na skupnem zasedanju prikazali uspehe najnovejših raziskovanj v delu velikega pesnika, doma in v svetu.

Tega zasedanja so se udeležili tudi nekateri jugoslovanski literarni zgodovinarji, med njimi **Josip Ham** iz Zagreba, **Djordje Živanović** iz Beograda in **Anton Slodnjak** iz Ljubljane. Iz razgovora s slednjim povzemamo nekaj vtisov o poljskem kulturnem življenju.

Na zasedanju so poročali poljski znanstveniki o najnovejših rezultatih posebne vede o največjem poljskem pesniku Adamu Mickiewiczu v zadnjem desetletju.

Mickiewicz je bil vedno v središču poljske literarne zgodovine. Toda šele v zadnjih letih se je osredotočila elita poljskih raziskovalcev na njegovo delo. Razen velike kritične izdaje njegovih del so s posebno pozornostjo raziskovali tvorbe obdobja Mickiewiczevega življenja in dela, ki so bila pred 1945. letom manj upoštevana; n. pr.: dobo Mickiewiczevega prisiljenega bivanja (izgnanstva) v Rusiji in dobo njegovega političnega delovanja v Franciji. Najlepši sad poljske literarne zgodovine v tej dobi je velika monografija v treh delih, ki jo je napisal profesor univerze v Krakovu **Julij Kleiner.**

Razen te knjige in podrobne izdaje njegovih del pa so poljski znanstveniki v zadnjih letih izdali celo malo knjižnico študij, posvečenih življenjepisnim in političnim problemom v zvezi z Mickiewiczem. O vsej tej izredni delavnosti je na zasedanju govoril in dal oceno vodilni poljski literarni zgodovinar **Julian Krzyžanowski.**

Razen tega so nastopili s posameznimi važnejšimi referati tudi drugi poljski literarni zgodovinarji.

Spomenik kralja Zigmunda, obnovljen po vojni, kakor vsi kulturni spomeniki v Varšavi

Poglavitni del zasedanja pa je bil posvečen poročilom gostov — tujih literarnih zgodovinarjev — o tem, kako so njihove literature sprejele Mickiewiczevo poezijo bodisi v prevodih bodisi v izvirnih delih, na katere je delovala Mickiewiczeva umetnost. Pri tem so se zvrstili od leningrajskega profesorja **Aleksejeva** zastopniki skoraj vseh evropskih narodov, med njimi tudi jugoslovanskih. Slednji so poročali o življenju Mickiewiczeve pesmi pri Slovencih, Srbih in Hrvatih.

Zagrebški profesor **Ham** je presenetil vse z vestjo, da se je v dubrovniškem arhivu našla pesem, o kateri je možno pričakovati, da se bo izkazala kot doslej neznano Mickiewiczevo delo.

Veliko doživetje za vse udeležence zasedanja, največje morebiti za domačine, je bilo to, da so skoraj vsi inozemski referentje na predavanjih in diskusijah govorili poljsko. To ni bilo samo priznanje za izredno gostoljubje poljskega naroda, ki so ga bili ob tej priložnosti deležni vsi udeleženci v največji meri, temveč tudi priznanje Mickiewiczevemu geniju in poljski kulturi sploh.

Razen uspehov in vrlin poljske literarne zgodovine pa so udeleženci lahko tudi spoznali druge panoge poljske kulture. Tako je vsem napravila neizbrisen vtis uprizoritev velikega Mickiewiczevega dela »Dziady« v varšavskem gledališču, kakor tudi pevski in plesni nastop največje poljske folklorne skupine »Mazowsze«, ki je pokazala bogastvo poljskih narodnih pesmi in plesov ter pisanost narodnih noš.

Iz sodobne poljske dramatike je posebno ugajala psihološka drama iz življenja velikega Chopina in George Sandove.

Udeleženci so si ogledali tudi bogate muzeje v Varšavi in Krakovu in obiskali tudi razstavo slik Mickiewiczevega sodobnika — slikarja **Mihailowskega.**

Na varšavskih ulicah in trgih pa so udeleženci lahko občudovali pieteto in požrtvovalnost poljskega naroda, ki si je že skoraj popolnoma obnovil zrušeno prestolico, kateri je dal v starih zgodovinskih predelih do najmanjših podrobnosti, povsem prejšnjo podobo. Kakor so nekatera nova ali obnovljena predmestja zidana v slogu modernih mest, tako je središče Varšave z redkimi izjemami obnovljeno tako, kot je bilo pred letom 1939.

Duha izrednega patriotizma, ki ga kaže obnova Varšave, so srečavali na vsakem koraku, v pogovorih z znanstveniki in književniki kakor tudi z ljudmi na ulici, v trgovinah in na tramvaju.

Razen Varšave so tuji gostje videli starodavni Krakov, kjer so v katedrali na Wawelu položili venec na Mickiewiczevo krsto. Ogledali so si tudi popolnoma obnovljeni kraljevski grad in staro rekonstruirano poslopje krakovske univerze, ki je bila ustanovljena med prvimi v Evropi. Tudi tu so doživeli izraze gostoljubnosti in simpatij. Povsod so sklepali prijateljstva in se dogovarjali o znanstvenem in literarnem sodelovanju.

To slavnostno zasedanje poljske Akademije znanosti, ki je imelo čisto znanstveni značaj, je bilo hkrati manifestacija medsebojnega spoznavanja med poljskimi kulturnimi delavci in gosti, prav tako pa tudi med slednjimi samimi.

DRUŽINSKI POMENKI

Večerna bluza

Za prireditve ob poletnih večerih nam moda nudi tudi lepe večerne pletene bluze, ki jih lahko nosimo s kratkimi ali dolgimi večernimi krili.

Za naš model potrebujemo 15 dkg bele in 5 dkg črne dvonitne volne stalne barve, 2 pletilki št. 2,5. Zelo skladni barvi sta tudi svetlosiva in temnomodra.

Vbodi: Pas in rob ob vratu pletemo v rebrastem vbodu 1 zanka desno, 1 zanka levo; druge dele pletemo na lice samo desne zanke, vzorec pletemo na norveški način. — **Vzorček:** 35 desno spletenih zank = 10 cm.

Prednjik: Na 140 zank osnove pletemo z belo volno 9 cm visok pas v rebrastem vbodu 1/1. V prvi desni vrsti naraščamo naenkrat 18 zank, enakomerno razdeljenih po celi vrsti. Imamo 158 zank in pletemo dalje na lice samo desne zanke. Na obeh straneh naraščamo še 5-krat vsake 4 cm po 1 zanko; imamo 168 zank. Ko dospemo do 36 cm višine, pletemo s črno volno vzorček na norveški način, takoj nato pa progo v rebrastem vbodu. Na vsako stran zapletamo na tej progi na lice dela 2-krat izmenoma po 2 in 1 zanko in še 7-krat po 2 zanki in nato vseh 128 zank v eno vrsto.

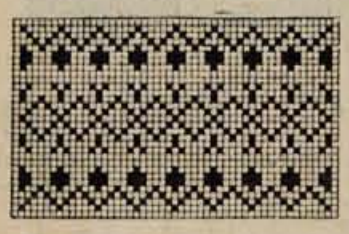

Zadnji del je enak prednjemu.

Izdelava: Oba dela prelikamo čez mokro krpo. Delov, ki so pleteni v rebrastem vbodu, ne smemo prelikati. Sešijemo stranska šiva do višine rokavnega izreza in na vsaki strani naramna šiva do zaželene širine izreza. Rob na rokavcih preganemo na znotraj, pritrdimo z nevidnimi vbodi in zalikamo.

Nevarnost okuženja v nekaterih poklicih preprečimo s cepljenjem

O zaščitnih cepljenjih

Spet so se pričela cepljenja otrok proti kozam in davici ter cepljenja uslužbencev v živilski stroki proti tifusu. Večina ljudi je že spoznala vrednost teh cepljenj in ne kaže do njih več takega odpora kot pred nekaj leti. Vendar se še vedno najdejo taki, ki cepljenje omalovažujejo ali pa imajo velik strah pred njim. Tem naj velja tale članek.

Najboljša zaščita pred nalezljivo boleznijo je odpornost našega telesa. Dosežemo jo lahko naravno, če bolezni prebolimo ali pa umetno, s cepljenjem. — Cepljenje proti kozam je prišlo pri nas že v navado. Ne smemo pa pozabiti, da nas to cepljenje ščiti pred smrtjo, prav gotovo pa pred grdimi brazgotinami po obrazu in po telesu.

Kako pa je z davico? Zdravniki se še dobro spominjajo številnih težkih obolenj za to boleznijo v povojnih letih. V letih 1945 do 1949 je bilo v bivšem kranjskem okraju prijavljenih 557 primerov davice, od tega 21 s smrtnim izidom. Z obveznim cepljenjem, ki se je pričelo z letom 1950, pa število obolenj močno pada in je bilo v letu 1955 za isto območje prijavljenih le 6 primerov davice.

Kljub tako nizkemu številu obolenj pa je treba nadaljevati z zaščitnim cepljenjem. Pa se bo kdo vprašal: ali ima smisel, da se izpostavlja ljudi nevšečnostim raznih cepljenj danes, ko z modernimi antibiotiki, serumi in drugimi zdravilnimi sredstvi nalezljive bolezni tako uspešno zdravijo? — Pri mnogih nalezljivih boleznih, tako tudi pri davici, pomenijo glavno nevarnost zastrupljenja, na katera kemična zdravila nimajo neposrednega učinka. Zato je mnogo uspešnejše in manj nevarno preprečevanje teh bolezni z umetno ustvarjeno odpornostjo — z zaščitnim cepljenjem. Cepivu proti davici pa je primešano tudi cepivo proti tetanusu in otroci postanejo odporni tudi proti tej nevarni bolezni. Cepivo se daje trikrat. Prvič in drugič v presledku enega meseca, tretjič po preteku enega leta. Ko otrok prične obiskovati šolo, se ponovi cepljenje proti kozam in cepljenje proti davici z eno injekcijo. Od leta 1952 dalje je pri nas istočasno cepljenje proti kozam in davici. Rezultati tega načina cepljenja so dobri.

Seveda ne smejo biti cepljeni otroci z vročino, akutno ali kronično nalezljivo boleznijo itd., skratka, cepijo se le zdravi otroci. Da se izognemo nepotrebnemu razburjenju, naj matere take otroke pred cepljenjem nesejo k zdravniku in naj ob cepljenju predlože zdravniška potrdila.

Vsakoletno cepljenje proti tifusu in paratifusu je obvezno za osebe, ki so pri izvrševanju svojega poklica najbolj izpostavljene okužbi s temi boleznimi; to so uslužbenci v trgovinah z živili, gostinskih in drugih obratih množične prehrane, uslužbenci vodovodnih objektov in kanalizacije, prometno osebje, miličniki itd. Za pridobitev solidne odpornosti so potrebne pri prvem cepljenju tri injekcije v presledku 7 dni, nato pa se obnavlja odpornost vsako leto z eno injekcijo.

Osebam, ki so izpostavljene raznim poškodbam (delavci na žagah, kmečkih gospodarstvih, gozdni delavci itd.) priporočamo cepljenje proti tetanusu. Tako dosežena odpornost traja najmanj 4 do 5 let in cepljenim v tem obdobju ni potrebno pri poškodbi dajati seruma, temveč le eno dozo cepiva. Serum dajemo le takrat, če je poškodba na glavi ali v bližini večjega živčnega spleta.

V mnogih deželah z velikim uspehom cepijo otroke proti oslovskemu kašlju. Tudi Centralni higienski zavod v Ljubljani je pričel uvajati to cepljenje.

Nevidni sovražniki — bolezenske klice preže na človeka od vseh strani, zato se ne upirajmo pozivu tistih, ki nam hočejo s svojimi ukrepi pomagati in se redno udeležujmo vseh za nas predpisanih cepljenj!

Okrajni higienski zavod Kranj.

Dva prikupna modela z zagrebške modne revije:

Kostum iz šantunga za poletne večere in čipkaste obleke za svečane prilike.

Kaj moramo vedeti o dodatni prehrani dojenčka?

Ko je otrok star pet mesecev, mu za prehranjevanje materino mleko ne zadostuje več. Prav v tem času pa je mlada mati polna negotovosti glede dodatne prehrane. Boji se, da bo otroku vse škodovalo in zato mnogokrat ostane kar pri dotedanjem načinu prehrane.

Pri tem se pozablja, da je dodatna prehrana neobhodna za pravilen razvoj dojenčka. Prav v petem ali šestem mesecu občuti organizem potrebo po pestrejši prehrani. Po šestem mesecu lahko izključno dojenje postane resna ovira za rast in razvoj otroka.

Seveda pa je treba paziti, kdaj začnemo z dodatnim prehranjevanjem. Vsekakor naj to ne bo poleti v veliki vročini. Bolje je začeti prej kot pozneje. Sprememba ne sme nastopiti naglo, marveč mora biti postopna od petega do 11. ali 12. meseca, ko je treba prehranjevanje z materinim mlekom dokončno opustiti.

V 6. mesecu naj dojenček dobiva močnate kašice na mleku, v 7. mesecu mu bomo že dale prvo juhico, pripravljeno iz telečjih kosti, korenja, cvetače, krompirja in druge povrtnine. Juhe se morajo kuhati dlje kot običajno in precediti. Zelenjavne juhe so zelo koristne za dojenčke, ker vsebujejo mineralne snovi ter vitamine A in B. Na juhe zakuhamo drobne testenine, pšenični zdrob in podobno. Vse to naj bo dodobra prekuhano.

V devetem in 10. mesecu lahko že damo otroku dobro prekuhan riž, naribana jabolka, že prej pa razne sadne sokove.

Z enim letom lahko otrok dobi rumenjak s sladkorjem ter manjše količine drobno sesekljanega telečjega, kurjega in ribjega mesa.

Vzporedno s povečanjem dodatne prehrane zmanjšujemo obroke materinega mleka. V šestem mesecu dajemo dodatno prehrano samo enkrat dnevno. V 7. mesecu hranimo na ta način otroka že dvakrat na dan. V 8. trikrat, v 9. in 10. štirikrat.

Če pri dodatnem prehranjevanju opazimo kakšne motnje, potem malo dlje časa ostanemo pri prejšnji obliki prehrane. Lahko se zgodi, da otrok v začetku noče dodatne prehrane, zato moramo biti potrpežljive in moramo vedno znova poizkušati, da ugodimo njegovemu okusu in na ta način ne ostanemo predolgo pri izključni prehrani z materinim mlekom.

Kako postrežem gostom

Mlada in neizkušena gospodinja je večkrat v zadregi, če dobi goste. Zato je prav, če malo pokramljamo, kako lahko pridržite goste pri kosilu ali večerji, čeprav nimate cel kup porcelana in jedilnega pribora. Tudi ni nujno, da strežete gostom v sobi. Sodobna kuhinja je danes dovolj prijetna in udobna in se zato lahko servira kar v njej, posebno če streže gospodinja sama.

Pri serviranju je treba predvsem paziti, da gostiteljica ne vstaja prepogosto od mize, ker s tem prekinja pogovor. Zato ni več v navadi, da servirate od gosta do gosta. Jedilo se postavi na mizo tako, da si vsak lahko postreže sam. Če serviramo juho, se običajno vlije na krožnike že preden gostje posedejo. To olajša gospodinji delo. Med posameznimi jedmi ni potrebno menjati pribora in krožnikov.

Da bi gospodinja čim manj vstajala med večerjo, je dobro, če si na bližnjo mizico pripravi že pred večerjo vse stvari, ki jih bo potrebovala. Prav tako je priporočljivo, če si pri sestavljanju jedilnega lista izbere taka jedila, ki jih ni treba pripravljati zadnji hip.

Vse to bo omogočilo, da bo gospodinja v družbi kar se da sproščena in družbena ter ne bo venomer skrbela za to ali ono malenkost. Biti družaben in zbran je važneje kot pripravljati še tako okusen obrok in ga servirati z ihto in ob razburjenem tekanju, kar goste samo vznemirja.

Nabirajmo zdravilne zeli

Pomlad je tu, sneg se drži le še v osojnih kotanjah in na vrhovih gora. Sonce in topli pomladanski vetrovi z vso svojo močjo utirajo pot novi vigredi, ki se v vsej svoji lepoti širi preko naše dežele. Tudi ptičice veselo pozdravljajo prihajajočo pomlad. Teloh so zamenjali zvončki, trobentice, vijolice, pljučnik, resje itd. Narava se je prebudila iz zimskega spanja, z njo pa je nastopila tudi nova sezona.

Na vsakem koraku, na travniku, njivi, v gozdu, na peščenem rečnem produ ali grušču mogočnih plazov gora, nam narava nudi svoje dobrine. To so zdravilne rastline. Tisočletja jih ljudstva po vsej zemlji uporabljajo za blažitev in zdravljenje vseh vrst bolezni.

Nabiranje zdravilnih zeli predstavlja za posameznika kakor za skupnost poseben, a bogat vir dohodkov, za našo zdravstveno industrijo pa so osnovna surovina. Nabiranje pa zahteva načrtno in smotrno delo, da ne bi bil trud zaman. Tu naj se nabiralci drže navodil podjetja »Gosad«, ki zeli odkupuje.

Vse zeli nabiramo v suhem vremenu in času, ko ima rastlina vsebinsko največjo vrednost. Cvetje nabiramo, ko se rastlina razcveta, nikdar ko je še v mladem popku ali ko je že odcvetela. Suši se v senci in na prepihu, tako da je sušenje čim krajše. Isto tako nabiramo listje v času bujne rasti. Sušimo jih tako, da ohranijo lepo barvo, nikakor pa ne smejo porumeneti. Sušimo v senci, v kolikor ni zahtevano pospešeno sušenje na soncu. Korenike in korenje morajo ohraniti svojstveno barvo tudi v suhem stanju. Plodovi naj bodo lepo obrani brez pecljev, lubje čisto in brez lesa. V pravem času obrana, lepo posušena in pripravljena zelišča odkupuje po zelo ugodnih cenah — podjetje »Gosad« preko svojih zastopnikov (KZ) širom po Sloveniji.

Koristno bi bilo, da bi šole organizirale skupine otrok za nabiranje teh zelišč. To bi ne bil samo dober vir dohodkov za izlete, počitniške kolonije, šolske potrebščine itd., temveč bi se naši najmlajši učili razen štednje in gospodarjenja tudi spoznavati naravo. Obenem pa bi bile take akcije za otroke industrijskih krajev zdravo razvedrilo, saj bi se za nekaj ur dnevno rešili prahu in dima tovarniških dimnikov in se naužili svežega zraka v prostj naravi. Prav tako se priporoča našim veteranom socialističnega dela — upokojencem, da običajne dnevne sprehode po cestah preusmerijo v naše lepe gozdove in polja in z nabiranjem zeli koristijo sebi in skupnosti.

S. M.

Za krajše večerne urice

Križanka

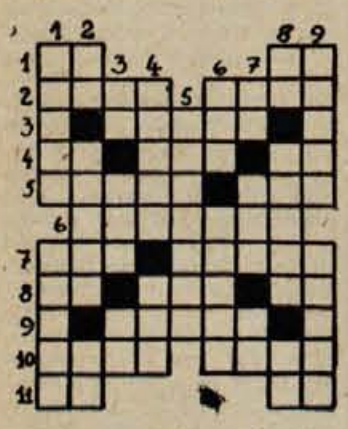

Vodoravno: 1. soglasnik s prizvokom - pivo, 2. roža z lepimi cveti - vsebina, snov, predmet neke razprave, 3. zbor osmih pevcev, 4. pesniško delo - makedonsko kolo - začetnici priimka in imena angleškega romanopisca in dramatika (Saga o Forsytih), 5. kumi - časovna enota, 6. mesto na Štajerskem, 7. kratica za podjetje Pošta - Telegraf - Telefon - draga, mila, 8. grška črka - reka v severni Italiji - predmestje Ljubljane, 9. zverinsko morim, 10. plavutonožec, sorodnik tjulenja - načrt, 11. arabski žrebec - egipčansko božanstvo.

Navpično: 1. ptica plavalka, ki je dober letalec; takih ptic je v Jugoslaviji sedem vrst - glasbeni interval, 2. soglasnik s prizvokom - poštna taksa, ki jo plača naslovljenec — skrajni del celine, 3. dva enaka samoglasnika - je tisti, ki krade - predlog, 4. glasbeni sozvok - srednjeveški učenec plemiškega vedenja po gradovih, 5. športno društvo iz Kranja, 6. tuje moško ime - predsednik republike Burme - krajšava za starost, 8. znamka avtomobila - strastno spravlja na kup - površinska mera, 9. barka - glavno mesto največjega otoka iz skupine Marianov v Tihem oceanu.

Še nekaj o sadnih sokovih

Ko so pred leti pri nas začeli izdelovati sadne sokove in predvsem cocto, smo bili vsi potrošniki veseli, da bomo imeli dobro zdravilno pijačo za naše otroke, pa tudi za odrasle. Toda hitro so nas razočarale visoke cene, pa tudi rjava barva ni bila prijetna za oko. Brala sem, da bodo v kratkem zidali še eno tovarno za predelavo sadja, zato predlagam sledeče. Sadni sokovi naj se stiskajo ločeno iz jabolk, češenj, malin, ribeza, oranž in grozdja. Potem bodo verjetno ohranili vsak svojo lepo naravno barvo. Tudi naj bi ne bili dragi kot vino! Za oranžni sok že razumem, da cena ni nizka, toda saj imamo toliko cenejšega sadja, ki ga predelamo v alkohol. Upam, da se bo še več čitateljic pridružilo mojemu predlogu!

F. F.

O čiščenju, pranju in spravljanju obleke in perila

Največ dela ima gospodinja s perilom in obleko, če hoče, da se čim dalj ohrani in da čim dalj izgleda kot novo. Ker s pravilnim postopanjem lahko prihranimo marsikak dinar, ne bo odveč, če se pogovorimo nekoliko o čiščenju, pranju in spravljanju perila in obleke.

Prte in najrazličnejše drugo perilo, ki ga le redko kdaj uporabljate, zamotajte, preden ga boste položile v omaro, v bel svilen papir ali celofan, da od stanja ne porumeni. Če pa je perilo zaradi preležanosti že porumenelo, ga preko noči namočite v vodi, ki ste ji dodale boraks (na liter vode 1 dkg boraksa).

Pri pranju morate paziti, da blago ne izgubi prehitro apreture. Bombažne tkanine lahko perete v topli vodi, medtem ko je svileno perilo lahko namočeno 2—3 ure v hladni vodi. Hladna in čista voda je precej trda in se bo v njej blago hkrati nekoliko impregniralo tako, da ne bo postalo prehitro cunjasto.

Obleko in perilo v omari je treba zavarovati pred prahom. Omaro je treba pregledati in vse razpoke zamazati s kitom ali lepljivim papirjem. Priporočljivo je ,če obleko pokrijete s kako čisto staro zaveso, posebno dober zaščitnik pa so vreče iz polivinila.

Oblek ne devljite v omaro prej, preden jih dodobra ne prezračite in očistite. Pri tem je treba odstraniti nesnago, predvsem pa ostanke tobaka iz žepov. Obleka naj visi na zračnem mestu ves dan, še le potem jo denite v omaro. Na ta način v omari ne bo nikdar neprijetnega zadaha.

Drobni nasveti

Rdečo papriko največkrat kupite v vrečicah po 5 dkg. Ker vam verjetno potraja dalj časa, se lahko zgodi, da otrdi. Spreme se v kepice, ki jih večkrat težko zdrobite. Da to preprečite, ji primešajte takoj, ko jo kupite, nekoliko zdrobljene soli. Pri uporabi morate seveda računati, da je v njej tudi sol.

Steklene vaze odlično očistite z močnim kisom ali močno slano raztopino.

Ploščice v kuhinji ali v kopalnici nikar ne umivajte z milom. Bolje jih boste očistile z v topli vodi močno razredčenim salmijakom. Nato je treba ploščice zdrgniti s čisto krpo. Ko so ploščice popolnoma osuše, jih zdrgnite s časopisnim papirjem.

Porcelan dobi lep sijaj, če ga operete v vodi, ki ste ji dodali boraks.

RECEPT

Krompirjev zavitek

Testo: 20 dkg ali 10 žlic moke, 1 dkg ali 1 žlica olja, 1.25 dcl vode, sol.

Nadev: 25 dkg krompirja, 2 dekagrama ali 1 žlico masti, 10 dekagramov ali 5 žlic sladkorja, 1 jajce, 1 vanili, 1 dcl smetane, malo limonine lupine.

Testo, ki ga napraviš iz moke, vode, olja in soli, pusti počivati na toplem kakih 15 minut. Nato ga razvleci kar se da tanko in pusti da se malo osuši. Zatem ga polij malo z mastjo (4 dkg ali 2 žlici) namaži z nadevom, zvij in položi na pomazan pekač, ter peci v precej vroči pečici.

Nadev pripraviš takole: krompir skuhaj, olupi in spasiraj. Mast rumenjak in sladkor penasto vmešaj, nato dodaj pasiran krompir, smetano in trd sneg in vse dobro premešaj.

Ko je pečeno, takoj razreži, potresi s sladkorjem in še vroče serviraj.

Dopisujte v „Glas Gorenjske"

Jutri: Judo v Kranju

Jutri, v soboto 12. maja ob 19.30. uri bo v zgornji dvorani Sindikalnega doma v Kranju jiu-jitsu in judo akademija, ki jo priredi judo sekcija »Triglav« s sodelovanjem AJK »Olympije« iz Ljubljane.

Člani AJK »Olympije« bodo izvedli šolo padanja, šolski prikaz obramb pred napadalcem, obrambo pred napadalcem z nožem, skoke na prsa napadalca in leteče škarje ter izbrane judo mete. Dekleta — članice AJK »Olympije« nam bodo pokazale, kako se ženska lahko ubrani vsiljivca, rązen tega pa bodo pokazale še nekatere judo mete in izvedle kato.

Na koncu pa se bosta izbrani moštvi »Olympije« in »Triglava« pomerili v ekshibicijskih judo borbah v vseh kategorijah.

Ne zamudite te redke priložnosti in si oglejte naše najboljše judoiste.

Konjske dirke v Komendi

V Komendi so bile v nedeljo prve konjske dirke v letošnji sezoni. Dirkališče, ki je bilo lani zgrajeno, je zdaj mnogo boljše. Dirkalna steza se je čez zimo utrdila, organizatorji pa so z izkušnjami iz lanskega leta poskrbeli za boljšo izvedbo dirk, oskrbo za konje in varnost gledalcev.

Tudi pri nedeljskih dirkah so poleg domačih sodelovali gostje iz Ljubljane, ki so zmagali v ravni galopni dirki in v dvovpregi in samcu je dosegel dvojno zmago s svojimi konji Janko Juhant iz Gmajnice, v tekmi kmečkih konj težke kategorije pa Franc Dimic iz Komende. Zanimanje za konjske dirke je bilo ogromno, saj jim je prisostvovalo nad 4000 ljudi.

POPRAVKA

V zadnji številki »Glasa Gorenjske« smo zaradi netočnih informacij napačno objavili kdaj bo glavno predavanje v okviru prireditev v Tednu RK, ki jih prireja občinski odbor RK Kranj. Predavanje z naslovom »Higienska in kulturna postrežba v trgovinskih in gostinskih obratih« bo v petek, to je danes, 11. maja ob 16. uri v zgornji dvorani Sindikalnega doma. Predavala bosta zastopnik Zdravstvenega doma dr. Premru in predstavnik sanitarne inšpekcije tov. Močivnik.

V zvezi s člankom, ki je bil objavljen v našem listu 2. aprila 1956 z naslovom »Danes se to ne bi smelo več dogajati« izjavljajo podpisane učenke internata »Rašica« iz Tacna, da jih upravnik tega internata ni nikdar in na noben način silil v cerkev.

Mihela Urankar, Francka Jeršin, Ljudmila Avsenik, Jožica Sedej, Zofka Grabnar, Marija Pivk, Angela Slapar, Marija Pogačar, Pavla Mišmaš, Jožefa Dimic, Marjana Rus, Cirila Smolič, Magda Pelko, Cilka Kikelj, Vera Gros, Malči Šest, Tilka Sadar, Milica Jovič, vse učenke I. razreda.

KINO

TA TEDEN BOMO GLEDALI

KINO »STORŽIČ« KRANJ

11. maja, ameriški film »KRALJICA KRISTINA«. Predstavi ob 18. in 20. uri. V glavni vlogi Greta Garbo in John Gilbert. Prodaja vstopnic od 17. ure dalje.

12. maja, ameriški film »KRALJICA KRISTINA«. Predstavi ob 18. in 20. uri. V glavni volgi Greta Garbo in John Gilbert. Ob 22. uri premiera indijskega filma »DVA JUTRA ZEMLJE«. Prodaja vstopnic od 17. ure dalje.

13. maja, ob 10. uri matineja indijskega filma »DVA JUTRA ZEMLJE«. Ob 14. uri premiera francoskega filma »TEREZA RAKEN«. V gl. vlogi: Simon Sinjore, Raf Valone. Ob 16., 18. in 20. uri ameriški film »KRALJICA KRISTINA« — zadnjikrat.

LETNI KINO »PARTIZAN«

11. maja, francoski film »TEREZA RAKEN«. Predstava ob 20. uri — zadnjikrat.

12. maja, premiera angleškega filma »RAZDVOJENO SRCE«. Predstava ob 20. uri.

13. maja, premiera ameriškega barvnega filma »DVOBOJ V DŽUNGLI«. Predstava ob 20. uri.

KINO »SVOBODA« STRAZISCE

12. maja, premiera indijskega filma »DVA JUTRA ZEMLJE«. Predstava ob 18. uri. Ob 20. uri ameriški barvni film »POSLEDNJIČ SEM VIDEL PARIZ«.

13. maja, ameriški barvni film »POSLEDNJIČ SEM VIDEL PARIZ«. Predstave ob 16., 18. in 20. uri — zadnjikrat.

KINO »RADIO« JESENICE

11. maja, ameriški barvni film »BEAU BRUMMELL«. Predstavi ob 18. in 20. uri.

12. maja francoski barvni film »RDEČE IN ČRNO I. DEL«. Predstavi ob 18. in 20. uri.

13. maja, francoski barvni film »RDEČE IN ČRNO I. DEL«. Predstave ob 16., 18. in 20. uri. Dopoldne ob 10. uri matineja mladinskega filma.

KINO »PLAVŽ« JESENICE

11. maja, ameriški barvni film »DVOBOJ V DŽUNGLI«. Predstavi ob 18. in 20. uri.

12. maja, ameriški film, drama »TAJNOST ZAPUŠČENEGA VRTA«. Predstavi ob 18. in 20. uri.

13. maja, ameriški film, drama »TAJNOST ZAPUŠČENEGA VRTA«. Predstave ob 16., 18. in 20. uri. Dopoldne ob 10.30. uri matineja mladinskega filma.

KINO ŽIROVNICA

12. in 13. maja, amer, barvni glasbeni film »VELIKI CARUSO«. Predstave v soboto ob 20. uri, v nedeljo ob 16. in 20. uri.

KINO DOVJE

11. maja francoski barv. film »RDEČE IN ČRNO I. DEL«. — Predstavi ob 18. in 20. uri.

12. in 13. maja, švedski film komedija »DOBRI VOJAK BUM«. Predstave v soboto ob 20. uri, v nedeljo ob 17. in 20. uri.

KINO »SORA« ŠKOFJA LOKA

Od 11. do 13. maja, italijanski film »BREZSMRTNE MELODIJE«.

KINO »KRVAVC« CERKLJE

12. in 13. maja, amer. barvni film »LIDIJA BAILEY«. Predstave v soboto ob 20. uri, v nedeljo ob 16. in 20. uri.

KINO NAKLO

12. in 13. maja, jugoslovanski film »BARBA ŽVANE«. Predstave v soboto in nedeljo ob 20. uri. V nedeljo ob 16. uri odpade.

OBJAVE - OGLASI

Mali oglasi

Dvostanovanjsko vilo z vrtom v turističnem kraju na Gorenjskem zamenjam za enostanovanjsko ali eventuelno prodam. Naslov v upravi lista.

Prodam 3 ha gozda in en travnik v Brbovnici pri Gorenji vasi. Nartnik Janez, Primskovo 222, Kranj.

Prodam kravo 8 mesecev brejo, četrtič tele, dobra mlekarica. Naslov v upravi.

Po nizki ceni prodam 2 postelji z mrežami in nočnimi omaricami, 1 otroško posteljo in ročni voziček nosilnosti 500 kilogramov. Naslov N. J. Cirče 12.

Prodam 23 kvadratnih metrov heraklit plošč debeline 7 cm. — Naslov v upravi lista.

Prodam 700 kg slame. Zgornji brniki 96.

Prodam motorno kolo 48 ccm, rabljeno v zelo dobrem stanju. Naslov v upravi lista.

Kupim 2,5 grama zlata za zobe. Naslov v upravi lista.

Sprejmem gospodinjsko pomočnico ,ki je zdrava in ima že pokojnino. Plača in ostalo po dogovoru. Naslov v upravi lista.

V avtobusu, ki je peljal zvečer 30. IV. 1956 od škofjeloške postaje do Železnikov sem izgubila z denarnico tudi osebno izkaznico na ime Kotnik Malka, poslovodkinja kmetijske zadruge Cerknica. Poštenega najditelja prosim naj mi izkaznico vrne na moj naslov KZ Cerknica ali Prosen Franc, Sp. trg 37, Škofja Loka. Denar pa lahko obdrži.

Najden rjav pes pod Jelovico. Dobi se v Sp. Besnici 15.

Zadružna mlekarna Kranj obvešča vse proizvajalce mleka, da bo odkupna cena mleka za 3,2% tolšče din 21.— in to od 1. maja do 1. decembra 1956.

Zamenjam enosobno stanovanje v Celju za dvosobno ali večje v Kranju. Janez Kleč, Kranj, Titov trg 20.

Prodam dobro ohranjeni hlev in harmoniko 120 basov z enim registrom znamke »Hohner«. — Primskovo 24 Kranj.

Uslužbenec išče samsko sobo v Škofji Loki. Ponudbe na telefon 324 Škofja Loka.

Cenjene stranke obveščam, da sem zopet pričel z žaganjem drv in se priporočam. Jerič Peter, Kranj.

Emajliran štedilnik naprodaj. Drulovka 41.

Prodam menjalnik za motor BSA. Naslov v upravi lista.

Gledališče

PREŠERNOVO GLEDALIŠČE KRANJ

11. maja ob 16. uri — zaključena predstava za tovar. »Iskra« — Ivan Cankar: »POHUJŠANJE V DOLINI ŠENTFLORJANSKI«.

12. maja ob 20. uri, gostovanje v Kropi »VELIKA BESEDA«.

13. maja ob 16. uri — izven in za podeželje — Ivan Cankar: »POHUJŠANJE V DOLINI ŠENTFLORJANSKI«.

Upravni odbor podjetja »Avtopromet«, Kranj, Huje 51 razpisuje mesto

RAČUNOVODJE

Pogoji: Dovršena srednja ekonomska šola ali knjigovodski izpit, 5-letna praksa v knjigovodstvu ter veselje do opravljanja samostojnih računovodskih poslov v avtomobilski stroki.

Pismene ponudbe poslati do 31. maja 1956 na upravni odbor podjetja.

Komisija za volitve in imenovanja pri Obč. LO Škofja Loka razpisuje na podlagi 40. člena Splošnega zakona o ureditvi občin in okrajev (Uradni list FLRJ št. 26/56) mesto

REFERENTA ZA DELO IN DELOVNA RAZMERJA

pri Občinskem ljudskem odboru Škofja Loka.

Pogoji: Srednja strokovna izobrazba s primerno upravno prakso v uradih ali podjetjih. — Ponudbe s podatki o dosedanjem delu in kvalifikaciji je poslati občinskemu ljudskemu odboru do 20. maja 1956.

Razpis

Na podlagi 21. člena pravil občinskega kreditnega sklada za zidanje stanovanjskih hiš

OBVEŠČA

upravni odbor sklada po sklepu svoje seje dne 7. 5. 1956 vse gospodarske organizacije, stanovanjske zadruge, stanovanjske skupnosti, zavode in ustanove, družbene organizacije, politično teritorialne enote, ter delavce in uslužbence na območju občine Kranj, ki nameravajo graditi oziroma dograditi stanovanjske zgradbe, da sprejema prošnje za dodelitev posojil iz občinskega kreditnega sklada za kreditiranje stanovanjske izgradnje Komunalna banka v Kranju v času od 21. 5. 1956 do 2. 6. 1956.

Interesenti za posojila, ki so že vložili prošnjo pred časom pri oddelku za gradnje in kom. zadeve, naj se glede dopolnitve svojih prošenj in drugih pojasnil zglase predhodno pri Komunalni banki v Kranju.

Prošnja se predloži na predpisanem obrazcu in mora vsebovati:

a) Priimek in ime ali naziv posojilojemalca,
b) višino zaprošenega posojila, kakor tudi višino tranš posojila po poedinih časovnih razdobjih,
c) višino in vrsto lastnih sredstev v pogledu denarnih sredstev in materiala. Lastna sredstva v delovni sili morajo biti praviloma izkazana v višini največ 5% predračunske vrednosti,
d) namen posojila in v kateri fazi se nahaja gradnja,
e) višina predračunske vrednosti nameravane gradnje,
f) rok odplačila posojila, ki ga nudi posojilojemalec,
g) ponujena obrestna mera,
h) čas pričetka in dovršitve gradbenih del,
i) znesek vseh posojilojemalčevih dolgoročnih in kratkoročnih obvez ter obvez po poroštvih, znesek letnih obresti in odplačil iz teh obvez,
j) način zavarovanja posojila (hipoteke, administrativne prepovedi na redne mesečne prejemke, vinkulacija zavarovanja zgradbe v korist banke, omejitev razpolaganja s sredstvi sklada za samostojno razpolaganje in podobno).

K prošnji za posojilo je treba priložiti:

a) gradbeno dovoljenje z načrtom,
b) predračun gradbenih stroškov s popisom gradbenega materiala z navedbo količin,
c) specifikacijo lastnih sredstev glede denarnih sredstev, materiala in delovne sile,
d) izpis iz zemljiške knjige o zemljišču, kjer se namerava graditi ali se že gradi,
e) potrdilo DOZ-a o vinkulaciji zavarovanja stanovanjske zgradbe v korist KB.

Poleg gornjega je treba priložiti prošnji še naslednje:

a) stanovanjske zadruge:
odločbo o registraciji zadruge, sklep zadružnikov o višini zadolžitve za novo gradnjo, prepis odobrenih pravil zadruge in izjavo o administrativni prepovedi na redne mesečne prejemke zadružnikov;

b) gospodarske organizacije:
sklep delavskega sveta o odobritvi zadolžitve, kakor tudi izjavo o pristanku na blokiranje letnih sredstev fonda za samostojno razpolaganje do višine obveze po posojilu v korist sklada za vso dobo trajanja posojila;

c) stanovanjske skupnosti:
sklep sveta stanovanjske skupnosti in predstavnika stanovanjske skupnosti o najetju posojila in pristanek na blokiranje sredstev fondov do višine letnih obvez za odplačilo po najetem posojilu;

d) hišni sveti:
sklep hišnega sveta o najetju posojila, izjavo s katero hišni svet pristane na blokiranje amortizacijskega fonda in za vzdrževanje v korist sklada za kreditiranje, dovoljenje stanovanjske uprave za najem posojila in polnoveljavna izjava zemljiškoknjižnega solastnika hiše za vknjižbo v primeru, kadar hiša ni splošno ljudsko premoženje.

e) finančno samostojni zavodi:
predračun dohodkov in izdatkov, soglasnost in garancija ustanovitelja in zadolžitev in dovoljenje ustanovitelja za najem posojila;

f) politično-teritorialne enote in njihovi pooblaščeni organi:
sklep pristojnega organa politično-teritorialne enote o najetju posojila, kakor tudi garancijo, da bodo v proračunu vsakega leta predvidena zadostna sredstva za odplačilo dospelih anuitet;

g) delavci in uslužbenci in druge osebe, na katerih plačo se vplačuje prispevek za stanovanjsko izgradnjo:
potrdilo o zaposlitvi, o višini mesečnih prejemkov, izjavo ali njihov zakonski tovariš opravlja svoboden poklic, oziroma obrtno ali slično dejavnost, izjavo o administrativni prepovedi na svoje redne mesečne dohodke, odločbo o dodelitvi zemljišča v brezplačno uporabo, ako se bo gradilo na zemljišču SLP in potrdilo pristojnega organa, da izpolnjuje graditelj pogoje investitorja po uredbi o zidanju stanovanjskih hiš delavcev in uslužbencev (Uradni list FLRJ, št. 23/51 čl. 7).

Po sprejetih smernicah so za posamezne kategorije prosilcev predvidene naslednje obrestne mere in odplačilni roki:

1. a) stanovanjskim zadrugam, ki gradijo individualne stanovanjske hiše (eno ali dvostanovanjske) po ustreznem zazidalnem načrtu, ki predvideva tak način gradnje na omejenem območju z 2% obrestmi na 25 letno odplačilno dobo;
   b) stanovanjskim zadrugam, ki gradijo stanovanja v obliki vrstnih hiš z 1% obrestmi na 30 letno odplačilno dobo;
   c) stanovanjskim zadrugam, ki gradijo stanovanja v obliki blokov z 1% obrestmi na 40 letno odplačilno dobo;
2. gospodarskim organizacijam z 2% obrestmi na 10 letno odplačilno dobo;
3. stanovanjskim skupnostim:
   a) za popravilo stanovanjskih hiš z 2% obrestmi na 15 letno odplačilno dobo;
   b) za dograditev ali novogradnjo in za večje adaptacije stanovanjskih hiš z 1% obrestmi na 30 letno odplačilno dobo;
4. Zavodom in ustanovam, ki jim je priznana lastnost pravne osebe z 1.5% obrestmi na 20 letno odplačilno dobo;
5. političnо-teritorialnim enotam z 1.5% obrestmi na 20 letno odplačilno dobo;
6. delavcem in uslužbencem za gradnjo individualnih hiš:
   a) za dograditev hiš, ki so bile začete pred 1. 1. 1956 (da so bili napravljeni vsaj temelji oziroma kletna plošča) z 2.5% obrestmi na 25 letno odplačilno dobo;
   b) za gradnjo novih hiš, začetih po 1. 1. 1956 s 3% obrestmi na 25 letno odplačilno dobo.

Upravni odbor

Kaj ima na sporedu Radio Ljubljana

Poročila poslušajte vsak dan ob 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, Radijski dnevnik ob 19.00 in 22.00. uri. Oddajo »Želeli ste — poslušajte« ob nedeljah ob 15.15 in ob delavnikih ob 17.15. uri. Kmetijski nasveti in kmetijska univerza vsak delavnik ob 12.30. uri.

PETEK, 11. MAJA

11.05 V glasbi po svetu.
11.45 Cicibanom — dober dan!
12.00 Skladbe slovenskih avtorjev pojeta mešani in ženski zbor »Angel Besednjak« Svoboda Tabor iz Maribora p. v. Albina Horvata.
13.35 Pester operni spored.
14.30 Zanimivosti doma in po svetu.
15.15 Koncertni valčki.
15.40 Utrinki iz literature - Williams Styran: Veliki pohod.
18.00 Spoznavajmo človeka.
18.15 Poje Slovenski oktet.
20.00 Tedenski zunanje-politični pregled.
20.15 Glasbena medigra.
20.30 Podoba skladatelja Josipa Slavenskega (Glasbena oddaja s komentarjem).
21.15 Oddaja o morju in pomorščakih.
22.15 Igra Plesni orkester Radia Ljubljana.
22.30 Mednarodna radijska univerza — a) Docent Kuščer: Po sledovih naših ledenikov — b) Velike industrije — Raoul de Vitry: Natrij- kalcij, barij, tantal in cerij.

SOBOTA, 12. MAJA

11.05 Za dom in žene.
11.15 Lahek spored izvaja Mariborski pihalni ansambel p. v. Draga Lorbeka.
11.45 Pojte z nami, otroci!
12.40 Odlomki iz opere Traviata.
13.35 Malo od včeraj in malo od danes (stare in nove zabavne skladbe).
14.30 Pionirski kotiček.
15.15 Pisani zvoki.
15.40 Utrinki iz literature - Saša Vegri: Pesmi.
16.00 Koncert po željah.
18.00 Okno v svet: Železna ruda iz Labradorja prihaja v Evropo.
18.15 Umetne pesmi poje mladinski zbor I. gimnazije iz Celja p. v. Egona Kuneja.
18.30 Jezikovni pogovori.
18.45 Hitri prsti (skladbe za harmoniko).
20.00 Veseli večer.

NEDELJA, 13. MAJA

8.00 O športu in športnikih: Naši plavalci in vaterpolisti pred olimpijsko sezono.
8.15 Srečanje v studiu 14.
9.00 Otroška predstava — Mimei Ogawa: Šipkov grm (radijska igra).
10.00 Družinski pogovori.
11.00 Oddaja za Beneške Slov.
12.00 Pogovor s poslušalci!
13.30 Za našo vas.
16.30 Obisk na Akademiji za likovno umetnost (report.).
18.00 Radijska igra — Henrik Ibsen: Stebri družbe.
20.00 Večerni operni koncert.
21.00 Kulturni razgledi.

PONEDELJEK, 14. MAJA

11.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — Janez Trdina: Peter in Pavel (radijska priredba).
12.40 Slovenske narodne pesmi poje Planinski oktet.
13.35 Revija francoskih popevk.
14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — Maks Sajko: Maribor — ranjeno mesto, reportaža.
15.15 Partizanske pesmi in koračnice.
15.40 Še pomnite tovariši — Karel Prušnik: Dnevi svobode.
16.00 60 minut z našimi in inozemskimi solisti.
18.00 Iz naših kolektivov.
18.45 Poje zbor Grafike p. v. Slavka Mihelčiča.
20.00 Mladinska oddaja.
20.15 Simfonični koncert orkestra Slovenske Filharmonije, solist Anton Trost, dirigent Džemal Rešid.

TOREK, 15. MAJA

11.15 Mali dopoldanski koncert. Antonio Vivaldi: Uvertura k operi »Olimpiada«. Henri Vieuxtemps: Koncert za violino in orkester v D-duru.
12.40 Peter Ilj. Čajkovski: Hamlet, fantazija.
14.30 Modni kotiček.
14.40 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana p. v. Wilhelma Dumke (Graz).
15.40 Utrinki iz literature — Miško Kranjec: Svet nasilja se je podrl.
18.00 Zunanje - politični feljton: Atomi gospodarstva in politike.
18.30 Sportni tednik.
20.00 Tedenski notranje-politični pregled.
20.30 Radijska igra — Suhovo Cobilin: Svatba Krečinskega.

SREDA, 16. MAJA

11.35 Radijska šola za višjo stopnjo — Maks Sajko: Maribor — ranjeno mesto, reportaža.
13.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov.
14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — Janez Trdina: Peter in Pavel, radijska priredba.
15.40 Utrinki iz literature — Felician Morceau: Beseda, ki je ne bi smel izreči.
18.00 Radijska univerza — D. Vončina: Priprave za geofizikalno leto.
18.15 Igra tamburaški orkester p. v. Matka Šijakoviča.
18.30 Za dom in žene.
18.40 Skladbe slovenskih avtorjev poje Mariborski komorni zbor p. v. Rajka Sikoška.
20.00 Gian Carlo Menotti: Konzul, glasbena drama v 3. dejanjih izvajajo solisti in orkester opernega gledališča — »Ivan Zajc« — iz Reke — dirigent Boris Papandopulo.

ČETRTEK, 17. MAJA

11.05 Za dom in žene.
11.45 Mladinski zbori pojo (glasbena oddaja za pionirje).
12.40 Koncertni valčki.
13.35 55 minut znanih orkestralnih skladb.
14.30 Nove knjige.
14.40 Umetne pesmi poje Ljubljanski komorni zbor p. v. Milka Škoberneta.
15.40 Utrinki iz literature — Miško Kranjec: Čarni nasmeh (odlomek).
16.00 Glasbene uganke.
18.00 Domače aktualnosti.
18.30 Družinski pogovori — prof. Zdravko Neuman: O izbiri poklica.
20.00 Kulturni obzornik.
20.15 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — sodelujejo priljubljeni ansambli in solisti.
22.15 Po svetu jazza — XX. del »Epilog«.

LETALO IZ GUMIJA

Na sliki vidite najnovejše Gudjerovo gumijasto letalo. Ko letalu demontirajo motor, kovinske podpornike trupa, kolesa in okvir za pilotovo središče, ostanejo samo še napihnjeni deli letala, ki jih lahko potem, če izpustimo zrak, zvežemo v skoraj neverjetno majhen omot.

Aparat za odkrivanje laži

Kaj so pokazale izkušnje iz kriminalne prakse

Želja, da bi našli zanesljiv pripomoček, s katerim bi lahko dokazali kdaj človek govori resnico in kdaj laže, je nemara prav toliko stara kot sam kriminal. Včasih so si poskušali pomagati z mučenjem in fizičnim pritiskom na osumljene, ki so pogostoma iz bojazni pred strahovitimi mukami priznali tudi tisto, česar niso zakrivili. Znana je tudi tako imenovana »božja sodba«, ko so prepuščali, da »nadnaravne sile« odločajo o krivdi ali nedolžnosti osumljenih in podobno. Ta na eni strani naivna, na drugi pa grozna in nečloveška sredstva, pa so v civiliziranih državah več ali manj izginila iz kriminalne prakse. »Božja sodba« že zdavnaj, fizičnega pritiska pa se poslužujejo le še v nekulturnih in reakcionarnih deželah, kot se ga je posluževal pri nas fašizem za izsiljevanje priznanj političnih osumljencev.

Pred leti pa so iznašli tudi na tem področju nekaj novega. Verjetno ni slučaj, da to prav v Ameriki, saj je tam kriminal najbolj razširjen. Gre za elektronski aparat, ki naj bi »povedal«, kdaj osumljeni govori resnico. Pravijo, da je praksa pokazala, da z novim aparatom to lahko ugotovijo v 85—90 odstotkih primerov.

Seveda aparat ne zmore sam vsega. Deluje namreč tako, da registrira dihanje, znojenje, krvni pritisk in puls osumljenca, medtem ko ga zaslišujejo. Osumljeni odgovarja na vprašanja samo z »da« ali »ne«. Pa oglejmo si raje ves postopek na primeru, ki se je dogodil nedavno.

V Ameriki je brez sledu izginil neki človek. Kmalu nato je policija aretirala moža, pri katerem je našla umorjenčev avto. In to je bilo vse. Osumljeni je zanikal vsako krivdo. Tedaj so poskusili z aparatom. Vprašali so osumljenega, kako je umoril svojo žrtev: zaklal, zastrupil, ustrelil itd., na kar je odgovarjal samo z »ne«. Aparat pa je pokazal, da se je pri vprašanju, če je svojo žrtev ustrelil, osumljenec vedel drugače kot pri drugih vprašanjih.

Sledilo je vprašanje, kaj je naredil s truplom: vrgel v reko, zažgal, raztelesil, zakopal itd. Pri besedi zakopal, je dal aparat spet znak, da je osumljeni začel hitreje dihati in da mu puls močneje bije. Začeli so naštevati kraje. Najprej vse države ZDA, nato pa še vsa mesta v tisti državi. Tako so ugotovili tudi mesto. Tedaj so vzeli načrt tistega mesta in ga položili pred osumljenega. Kriminalni organ ga je vprašal, kje je zakopano truplo. Pri tem mu je sistematično kazal na posamezne točke na načrtu. In spet je aparat pokazal, da je neki določeni kraj izzval pri osumljenem notranjo reakcijo. Policija je odšla tja in našla truplo. Zločin je bil pojasnjen. Pri vsem tem je najbolj zanimivo, da je zločinec prostovoljno privolil v zaslišavanje z aparatom in vseskozi zelo samozavestno odgovarjal s svojim »ne« na vsa vprašanja.

Na podoben način so v Ameriki odkrili že več zločinov. Zato si od novega aparata obetajo veliko. Imajo ga že po vseh večjih krajih, začeli pa so ga uporabljati tudi že v nekaterih drugih državah.

Usoda izumitelja pletilnega stroja

William Leigh, ki je v šestnajstem stoletju iznašel pletilni stroj, je v mladosti študiral v Cambridgeu in je postal anglikanski pridigar. Kakor je tam običaj, se je poročil zgodaj. Zakon je bil srečen, rodila se je kopica otrok, težave pa so nastale s stroški za številno družino, zato je Leighova žena pletla nogavice ne samo za domače, marveč tudi po naročilu. Leigh je razmišljal, kako bi ji pomagal, in je čez čas izdelal prvi pletilni stroj.

Ko je prijateljem pripovedoval, da je izumil stroj, ki plete nogavice in druge volnene reči, so ga sprva zasmehovali, nato pa se je sprožil nanj pravcati plaz ogorčenja poklicnih pletilcev, ki so navsezadnje pognali izumitelja iz domovine.

Leigh se je napotil v Francijo. Sprva je živel v Rouenu, kasneje pa v Parizu, kjer si je kmalu pridobil vplivne zaščitnike, med drugimi tudi ministra Henrika IV. V znamenje hvaležnosti je Leigh podaril kraljici Mariji Medici prve svilene nogavice, ki jih je bil spletel na svoj stroj. S tem pa je zbudil ogorčenje dvornih dam, ki so sicer prejemale za pletenje nogavic visoke nagrade. Brž so skovale zaroto. Ena izmed njih se je vtihotapila v kraljičino spalnico in je skrivaj strgala nekaj nitk na nogavicah, ki jih je bil izdelal Leighov stroj. Kralju se je zazdela vsa reč sumljiva; naročil je preiskavo in tako je vse skupaj prišlo na dan. Minister je obljubil, da bo pri kralju govoril za Leigha.

Zgodilo pa se je drugače: leta 1610 je kralj Henrik umrl, prejšnjega ministra pa je zamenjal drugi, novi gospodarji pa niso kazali nobenega zanimanja za Leighov izum. Nazadnje je izumitelj pletilnega stroja umrl v skrajni revščini.

Šele čez čas so Angleži spoznali, da je Leighov izum neprecenljive vrednosti. Rasle so pletilne delavnice, nova obrt se je uveljavila ne samo v Angliji, marveč tudi v Italiji in Španiji. Nazadnje so se odločili za strojno pletenje tudi Francozi: v Anglijo so skrivaj poslali nekaj ljudi, ki so si natanko ogledali Leighov stroj in kmalu nato odprli vrsto delavnic v več francoskih mestih.

In kako je bilo pred Leighovo iznajdbo? Antični narodi niso poznali nogavic. Rimljanke so si ovijale noge s tkaninami, srednjeveške ženske so nosile hlače s prerezanimi stopali. Še v drugi polovici šestnajstega stoletja so nosili moški hlače do kolen, na nogah pa nogavice iz enakega blaga. Potem so začeli z iglami plesti nogavice. Baje je tudi to reč izumil neki angleški obrtnik.

Ali so ženske res klepetulje?

Izkazalo se je, da moški po krivici očitajo ženskam, da so klepetulje, da preveč govore. Da jim delajo krivico, dokazujejo govorilni rekordi, ki pripadajo izključno moškim. Svetovni prvak v tej »stroki« je 30-letni Irec Kevin Shelhan, ki je lani v decembru nepretrgoma bral, govoril, kričal in šepetal celih 133 ur. Poslušalo ga je 12.000 ljudi. Shelban je popil 20 skodelic čaja in pokadil 120 cigaret, da ne bi omagal. S tem je znova dosegel rekord in posekal Rusa iz Vladivostoka, ki je nepretrgoma govoril 131 ur.

Tudi na gledaliških odrih so taki rekordi pogosti. Seveda pa jih ne moremo primerjati s Shelhanovim. V nekem londonskem gledališču je moral neki igralec izgovoriti zapored 3000 besed, za kar je potreboval 16 minut. Tudi neki nemški radijski reporter, ki improvizira na odru pogovore in intervjuje z neizurjenimi laiki, je prišel do sklepa, da govore moški več kakor ženske, ki se jim očita klepetavost.

Neki poljski profesor je leta 1937 nepretrgoma 26 ur govoril o napakah in slabostih žensk. Med drugim je trdil, da ženske preveč govore. Menda se ni zavedal, da bi moral ta očitek nasloviti predvsem nase. V mnogih parlamentih je že star običaj, da nekateri govorniki izigravajo svoje politične nasprotnike prav z dolgotrajnimi govori. Ta način političnega boja je bil dolgo časa priljubljen v Ameriki, dokler niso pred debatami govorov omejili. Vendar pa se še sedaj dogodi, da govori neki senator iz Teksasa nepretrgoma 23 ur. V angleškem Spodnjem domu pa neki poslanec, ki je bil 20 let na tem položaju, ves ta čas sploh ni odprl ust.

Ali že veste, da...

...**da obstaja neka čudna vrsta rib,** ki si grade gnezda?

...**da so zajci** v smrtni nevarnosti zelo pogumni? Neredko uidejo lovskim psom na ta način, da skočijo v vodo in jo preplavajo. Plavajo pa dokaj dobro, saj zmorejo celo priti preko manjših ne preveč deročih rek. Isto lastnost kažejo tudi plahe jerebice, ki plavajo samo takrat, kadar jim grozi kakršnakoli nevarnost na suhem.

...**da tehtajo** najlažji helikopterji le 300 kilogramov?

...**da dosežejo** najhitrejša reaktivna letala tudi 3000 kilometrov na uro, a samo za kratek čas.

...**da živi v Južni Ameriki** stonoga, ki se le enkrat na leto eno noč iskri v najlepših mavričnih barvah.

...**da so ameriške letalske sile** naročile poseben balon z gondolo, ki naj bi dosegel višino 27.000 metrov? Uporabljali ga nameravajo za skakanje s padalom iz velikih višin. Padalci bodo opremljeni s posebnimi zaščitnimi oblekami in maskami za kisik. Padalo se bo avtomatično odprlo šele pri višini kakih 4500 metrov.

Zanimivosti

ZASLUŽENO ODLIKOVANJE

V Kaliforniji so odlikovali nekega šoferja z zlato kolajno za zasluge, ker je prevozil s svojim kamionom 1,200.000 km brez vsake nesreče. Odlikovanje, ki ga je vsekakor popolnoma zaslužil, pa so mu morali izročiti v bolnišnici, ker je padel po stopnicah in si pri tem zlomil nogo.

NAJVEČJA IN NAJMANJŠA KNJIGA

Največjo in najmanjšo knjigo na svetu hranijo v Angliji. Največja knjiga je neki atlas s premerom strani 2×1 m, medtem ko je najmanjša knjiga miniaturni slovar, ki je tako majhen, da jih gre deset v navadno žlico.

UKRADENO TOPNIŠTVO

Država San Marino je imela tudi svoje topništvo. Bili so to trije stari topovi, s katerimi so streljali ob državnih prazniklih. Nedavno pa so topovi izginili in San Marino je ostal brez artilerije. Kot so zvedeli pozneje, so topove ukradli študentje bolonjske univerze, da se nekoliko pošalijo s to majhno državo.

NAJVEČJA VOJNA LADJA

Letalonosilko »Saratoga«, ki so jo gradili nad tri leta, so spustili v morje. To je doslej največja vojna ladja na svetu. Dolga je 315 m in ima 60.000 ton. Njeni motorji razvijajo moč 250.000 KS. Računajo, da ima ladja hitrost 34 vozlov na uro. Posadka šteje 3800 mož.

URADNA SKRIVNOST

V Mehiki so kaznovali nekega uslužbenca zaradi izdaje uradne skrivnosti, kar je zagrešil s tem, da je pripovedoval ljudem izven podjetja, da njegov direktor ne zna šteti dlje kot do tri.

3500 MILJ DOLGA OGRAJA

V Avstraliji so zgradili ograjo, ki je dolga 3500 milj. Prostor so ogradili zaradi tega, da bi preprečili divjim psom vpadanje na področje, kjer gojijo ovce. Dotlej so namreč ti podivjani psi uničili letno najmanj po 500.000 ovac.

VEDNO MANJ LONDONČANOV

London je danes verjetno edino svetovno velemesto, v katerem je vedno manj prebivalcev. Leta 1947 so našteli v Londonu 10,076.000 prebivalcev, leta 1954 pa le še 8,334.000.

NAJDALJŠE CIGARE

Najdaljše cigare na svetu kadijo Indijanci. Njihove cigare so dolge okrog 70 cm in tako težke, da jih morajo držati kadilci z obema rokama.

Za smeh

»Pa imate res nove čevlje!«

— Kaže, da se motiš, moja draga: zdravnik bo prišel zaradi mene!

37

Vojska, ki je prišla s Kranjskega v Celje, prežene kmalu Vitovčeve čete in jesenskega večera jezdil je Marko Kozjak proti domu, za njim krdelce veselih hlapcev, a brez dveh, ki sta ostala v tuji zemlji. Konji so utrujeno kimali po slabem potu.

Gospodu bi bral veselje na obrazu, ko je zagledal hribec, kjer mu je stalo domovje in kjer je menil sina objeti.

38

Veselo zatrobi vratar, stari hišni služabnik, v rog, ko zagleda ljubega gospodarja. Družina vsa skup vre, tudi Peter prišepa. Marku se je čudno zdelo, da sina ni med njimi, ko brat žalostno pristopi in mu razodene, kaj se je zgodilo tačas, ko se je on pri Celju vojeval. Kot blisk z jasnega zadela je Marka žalostna novica o ugrabitvi Jurija.

39

Peter je vneto tolažil Marka, vendar so se le-tega vse tolažbe slabo prijele, morda tem bolj, ker so prihajale iz hinavskega srca. Sam je bil sedaj na tem svetu, otroka ni imel več in vse tolažbe mu ga niso mogle nadomestiti. Kdor bi ga videl, kako so mu debele solze tekle po gosti bradi na junaške prsi, ta bi se bil moral z njim jokati.

40

Marku ni bil svet več po godu. Prepusti Petru vse svoje premoženje, le to si izgovori, da dobi, ako se najde, vse nazaj njegov sin Jurij.

Kmalu po tem se Marko preseli v kloštor, obleče belo meniško kuto namesto jeklene vojne oprave in bil je eden menihov v Stični.

Petru se je torej vse po volji izteklo, kakor si je želel in pričakoval.